

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Seikkailukasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa

Kasvatuksellisen seikkailutoiminnan menetelmäopas

Maiju Tuomikoski

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 05 / 2017

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Maiju Tuomikoski	Sivumäärä 54 ja 3 liitesivua
Työn nimi Seikkailukasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa. Kasvatuksellisen seikkailutoiminnan menetelmäopas.	
Ohjaava opettaja Satu Riikonen	
Työn tilaaja Päiväkotit Tammentupa, Eveliina Suutarinen	
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä tutkittiin seikkailukasvatuksen mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen kentällä. Työ selvitti, miten kasvatuksellista seikkailutoimintaa voitaisiin toteuttaa sekä miten toiminta voisi tukea lasten kehitystä. Opinnäytetyön tilaajana oli Liedon kunnallinen päiväkotit Tammentupa. Tammentuvalla on ollut kiinnostusta kasvatuksellisen seikkailutoiminnan hyödyntämiselle omassa toiminnassaan. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutustua ja suunnitella päiväkodin tarpeisiin sopivaa kasvatuksellista seikkailutoimintaa. Tässä työssä on perehdytty erityisesti toimintaan, joka on toteutettavissa helposti hoitopäivän aikana.</p> <p>Seikkailukasvatus perustuu pitkälti suomalaiseen erä- ja retkiperinteeseen. Sen koetaan kasvattavan ihmistä kokonaisvaltaisesti, sekä opettavan tärkeitä elämäntaitoja ja itsetuntemusta. Seikkailutoiminta on useimmiten luontoympäristössä tapahtuvaa toimintaa, joka antaa yksilölle mahdollisuuden omakohtaiseen kokemukseen ja tekemiseen sekä itsensä ylittämiseen. Toiminnassa hyödynnetään elämyksellisiä menetelmiä. Varhaiskasvatuksen toimintaa taas määrittelee varhaiskasvatustaki sekä kunnalliset säädökset. Toiminnan tärkeimpänä tavoitteena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä laadukkaalla kasvatuksella. Lapsille omakohtainen kokeminen ja tekeminen ovat luontainen ja mielekäs tapa oppia uutta. Varhaiskasvatuksen alalla on paljon erilaisiin kasvatusmenetelmiin erikoistuneita yksiköitä, mutta seikkailukasvatus on vielä vähemmän tunnettua.</p> <p>Tulokset kertovat vahvasti varhaiskasvattajien kiinnostuksesta aiheesta kohtaan sekä koulutusten ja toiminnan järjestämistä helpottavan materiaalin tarpeesta. Seikkailukasvatuksen koettiin tukevan lapsen kehitystä kokonaisvaltaisesti. Erityisesti henkinen kasvu koettiin tärkeänä. Itseen kohdistuvan arvostuksen ja tuntemuksen ohella kehittyvät sosiaaliset taidot ja fyysinen kunto sekä yleinen terveys. Luontoympäristö sekä retkitoiminta ovat erityisen suuressa osassa toimintaa. Toimintaympäristönä luonto on lapsille mielekäs sekä erityisen hyvä vilkkaille lapsille. Seikkailukasvatuksen ei kuitenkaan tulisi rajoittua vain luontoympäristöön, vaan voidakseen tulla osaksi varhaiskasvatuksen alaa myös kunnallisella ja luontoon erikoistumattomilla yksiköillä, tulisi toimintaa ajatella laajempaan kokonaisuuteen. Kasvatuksellisessa seikkailutoiminnassa on paljon mahdollisuuksia monipuoliseen ja lapsia kokonaisvaltaisesti kehittävään toimintaan.</p> <p>Tämä opinnäytetyö tuotti Tammentuvan varhaiskasvattajille suunnatun kasvatuksellisen seikkailutoiminnan menetelmäoppaan. Oppaan tarkoitus on toimia tiiviinä ja kattavana ensikosketuksena seikkailukasvatukseen sekä helpottavan toiminnan aloittamista. Kehittämistyön aineisto on kerätty laadullisiin tutkimusmenetelmiin kuuluvilla puolistrukturoidulla haastattelulla, benchmarkingilla sekä sähköisillä kyselyillä. Opinnäytetyö on tehty vastaamaan tilaajan tarpeita, mutta on hyödynnettävissä yleisesti varhaiskasvatuksen alalla.</p>	
Asiasanat Seikkailukasvatus, varhaiskasvatus, elämys, tekemällä oppiminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work, Bachelor's Degree

ABSTRACT

Author Maiju Tuomikoski	Number of Pages 54
Title The possibilities of adventure education in early childhood education. A guide of methods for the educator.	
Supervisor Satu Riikonen	
Subscriber Day-care centre Tammentupa, Kindergarten teacher Eveliina Suutarinen	
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this thesis was to collect information about and to develop methods of adventure education in early childhood education and study how the methods support the development of children. The focus is on methods that are easy to use among the daily routines of early childhood education. The commissioner of this thesis is a municipal day-centre called Tammentupa. Tammentupa is interested in using adventure education especially to prevent bullying and to increase the sense of community.</p> <p>The theoretical part of the thesis explores both adventure education, children's development and early childhood education. The Early Childhood Education Act sets the framework for the activities carried out within Finnish early childhood education. This framework sets the objectives for the activities that aim to support the comprehensive development and well-being of children. Moreover, the methods used in adventure education, such as experiential learning and learning by doing, which are peculiar to children. Adventure education consists of action-based methods that often take place outdoors and in a group. The methods aim to support the comprehensive development and growth as human beings. The activities are experiential. For instance, in problem solving the children have the possibility to challenge themselves and improve their knowledge and skills.</p> <p>The data were collected with qualitative methods as interview, enquiry and benchmarking. The data were analyzed with content analysis by using themes that were essential for this work. The results suggest that adventure education is highly respected, but not a very well-known education method. Adventure activities are mostly used outdoors, but there are possibilities in all environments. Adventure education is used to support comprehensive development of children, to prevent bullying and increasing communal and interpersonal skills. As a product of this thesis, a guide was drafted on the methods of adventure education in early childhood education. This guide was written especially for the needs of the commissioning day-care centre but it can be used in all field of early childhood education</p> <p>The findings indicate that adventure education has diverse possibilities in early childhood education. It can be used easily as part of the daily routine and it enables children's development and improves their well-being. There should be more courses and literature about adventure education for early childhood educators, as this would increase the awareness on adventure education in the field of early childhood education and on its benefits.</p>	
Keywords Early childhood education, adventure education, experience, learning by doing	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 PÄIVÄKOTI TAMMENTUPA	7
3 VARHAISKASVATUS	9
3.1 Varhaiskasvatuksen säädökset	9
3.2 Lapsuusiän kehitys	11
3.3 Lapsilähtöisyys ja luonto toimintaympäristönä	16
4 SEIKKAILUKASVATUS	19
4.1 Seikkailukasvatuksen määritelmä tässä opinnäytetyössä	19
4.2 Seikkailukasvatuksen perusteet	20
4.3 Kasvatuksellisen seikkailun rakentaminen	26
5 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT	28
5.1 Sähköinen kysely	29
5.2 Haastattelu	31
5.3 Benchmarking	32
5.4 Sisällön analyysi	33
6 TULOKSET JA ANALYSOINTI	35
6.1 Seikkailukasvatus kiinnostaa, mutta sitä ei tunneta	36
6.2 Luonto on käytetyin seikkailutoiminnan ympäristö	40
6.3 Seikkailukasvatuksen menetelmät	41
6.4 Seikkailukasvatus tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä	46
7 SEIKKAILUKASVATUKSEN OPAS PÄIVÄKOTI TAMMENTUVALLE	50
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	52
LÄHTEET	55
LIITTEET	61

1 JOHDANTO

Seikkailukasvatusta on jo pitkään hyödynnetty niin Suomessa kuin maailmalla, erityisesti nuorisotyössä. Seikkailukasvatus ei ole Suomessa kovin tunnettu kasvatusmetodi, mutta on nuorisotyön lisäksi käytössä enenevissä määrin myös muilla aloilla. Seikkailukasvatuksen koetaan vaikuttavan ihmiseen kokonaisvaltaisesti (mm. Karpinen 2010, 118; Lehtonen 2016). Toiminta perustuu pääasiassa luontoympäristössä toteutettuun seikkailulliseen ja retkeilyn omaiseen toimintaan. Luontoympäristöllä on tutkitusti paljon positiivisia vaikutuksia ihmiseen niin henkisesti kuin fyysisestikin (mm. Tourula & Rautio 2014; Ojala 2015). Kasvatuksellinen seikkailutoiminta on usein monipuolisesti kuormittavaa liikunnallista toimintaa, johon yhdistyy ihmisen henkinen kasvu. Varhaiskasvatuksen liikuntasuosituksia nostettiin vuonna 2016 kahdesta tunnista kolmeen tuntiin päivässä, perusteeksi on annettu yhteiskunnalliset muutokset, liikunnan väheneminen sekä vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin. (Tuloskortti 2016.)

Elämykset ja luonnonläheisyys ovat suosittuja trendejä tänä päivänä, joka edesauttaa metodin sekä tunnettavuuden leviämistä edelleen. Päiväkodit erikoistuvat yhä enemmän erityisesti erilaisten kasvatusmetodien avulla. Yksityisten päiväkotien suosio on nousussa osittain erilaisten toiminnan painotuksien takia, joilla päiväkodit pyrkivät erottumaan toisistaan. (Vihavainen 2017; Niinistö 2015.) Myös kunnallisissa päiväkodeissa on alettu painottamaan erilaisiin kasvatusmetodeihin (Suomen latu 2016; Sarelius 2015; Forsström 2015). Seikkailukasvatus on vielä osittain vieras käsite varhaiskasvatuksen kentällä, eikä siitä ole saatavilla kirjallisuutta. Tästä syystä koin tärkeäksi ja ajankohtaiseksi tehdä opinnäytetyöni juuri tästä aiheesta.

Olen itse saanut liikkua vapaasti metsissä ja saaristossa pienestä asti, myös partiota olen harrastanut vuosikymmenen ajan. Luonto ja erityisesti metsä on ollut mielekäs ja mielikuvituksen täyteinen ympäristö, jossa aina riittää tekemistä ja ihmeteltävää. Myöhemmin opinnoissani innostuin seikkailukasvatuksen kursseista ja oman harrastukseni ammatillistamisesta. Kiinnostuin itselleni tutusta toiminnasta kasvatuksellisesti ja työllistymisen kannalta. Seikkailukasvatus toi myös uutta, kuten köysitoiminnan osaamista.

Opinnäytetyön tilaajana on Liedon kunnallinen päiväkotit Tammentupa. Tammentuvalla on ollut vanhempainyhdistystä myöten kiinnostusta seikkailukasvatukseen hyödyntämisestä omassa toiminnassaan. Seikkailutoiminta tulee uutena osana monipuolistamaan jo olemassa olevaa toimintaa. Tammentuvan toiveena oli saada teoreettista tietoa seikkailukasvatuksesta sekä menetelmiä ja ideoita, joita voisi päiväkodissa hyödyntää. Toiminnan toivottiin auttavan erityisesti päiväkodissa tapahtuvan kiusaamisen vähentämisessä sekä yhteisöllisyyden luomisessa. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole erikoistua seikkailukasvatukseen, vaan monipuolistaa ja parantaa jo olemassa olevaa toimintaa. Tästä syystä pyrin huomioimaan erityisesti vähän resursseja vaativan toiminnan tässä kehittämistyössä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää seikkailukasvatukseen mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen alalla. Tavoitteena oli vastata kysymykseen ”miten seikkailukasvatusta voidaan hyödyntää varhaiskasvatukseen kentällä?”. Saadakseni vastauksen tähän kysymykseen tarvitsin myös seuraavia jatkokysymyksiä: minkälaisilla menetelmillä kasvatuksellista seikkailutoimintaa voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa? sekä ”minkälaisia tavoitteita ja hyötyjä toiminnalla voidaan saavuttaa?”.

Opinnäytetyö etenee järjestyksessä, jossa ensin esittelen opinnäytetyön tilaajan Liedon kunnallisen päiväkodin Tammentuvan. Luvut kolme ja neljä luovat työn tietopohjan varhaiskasvatuksesta sekä lapsen maailmasta ja seikkailukasvatuksesta. Kehittämistyön menetelmistä ja analysointimenetelmistä kerron luvussa viisi. Luvussa kuusi kerron tutkimuksen tuloksia sekä analysoin niitä teemoittain. Tämän jälkeen esittelen tutkimuksen tuotteena valmistuneen kasvatuksellisen seikkailutoiminnan oppaan. Viimeisessä luvussa teen tutkimuksen johtopäätökset, pohdin työn onnistumista sekä merkitystä alalle.

2 PÄIVÄKOTI TAMMENTUPA

Päiväkoti Tammentupa on Liedossa sijaitseva kunnallinen toimipaikka (Lieto 2017a). Tammentuvalla on keväällä 2017 työntekijöitä yhteensä 14 sekä lapsia 65. Päiväkodissa toimii kolme ryhmää: Maahiset, Naavatontut sekä esikouluryhmä Menninkäiset. Toimintaympäristöstä löytyy aidatun piha-alueen lisäksi metsää sekä historiallista jokimaisemaa. Päiväkodin sisätilat ovat hyvin kodinomaiset ja tarjoavat lapsille vaihtelevaa ja mielenkiintoista virikettä. Tammentuvan arki on hyvin perinteistä päiväkodin arkea. Toimintaan kuuluu jo monipuolista ohjattua toimintaa, kuten kädentaitoja, liikuntaa ja musisointia. Päiväkodin toimintasuunnitelmassa (ks. Kuva 1) on kuvattu tärkeänä osana eri osa-alueiden oppiminen leikkien, liikkuen, tutkien ja taiteellisesti koken. (Lieto 2017b.)

Kuva 1. Päiväkodissa huomioidaan lapselle ominaiset tavat oppia: leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen kokeminen

Tammentuvan arvoihin kuuluu lasten turvallisuuden huomioiminen yhteisillä, selkeillä säännöillä ja rutiineilla sekä aikuisen läsnäololla. Tammentuvalla annetaan aikaa vapaaseen leikkiin sekä opitaan leikin kautta, lasten oikeuksia pyritään edistämään tasa-arvoisella kohtelulla sekä kuuntelemalla ja kunnioittamalla lasta. Myös perheitä kuunnellaan ja vuorovaikutus pidetään avoimena. Päiväkodissa hyödynnetään moniammatillista yhteistyötä. Hyviä tapoja sekä omaa kulttuuria opetetaan arkisissa tilanteissa sekä juhlapyhien juhlallisuuksissa. (Lieto 2017b.)

Päiväkodissa on toivottu seikkailullista toimintaa jo jonkin aikaa; seikkailukasvatus ei kasvatusmetodina kuitenkaan kuulu yhdenkään työntekijän erikoisosaamiseen ja siksi toiminnan toteutus on jäänyt vähälle. Henkilökunnalla on voimavaroinaan kiinnostus aiheeseen sekä tiedollinen ja taidollinen osaaminen lähiympäristönsä mahdollisuuksista. Tutustuin päiväkodin toimintaan kolmen kuukauden mittaisen kehittävän työharjoittelun muodossa saadakseni mahdollisimman hyvän kuvan päiväkotityöskentelystä opinnäytetyöni tueksi. Työskentelin harjoittelun aikana pääasiassa Maa-histen ryhmässä, jossa oli 2–5-vuotiaita lapsia. Tämä ikäryhmä kuuluu niin kutsuttuun leikki-ikään (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivé, Neuvonen & Kurvinen 2006, 144) ja on tämän opinnäytteen kohderyhmä.

Työharjoitteluni aikana järjestimme muutamia seikkailupäiviä. Hyödynsin seikkailujen suunnittelussa ja toteutuksessa paljon omia kokemuksiani. Erityisesti kokemuksistani partiotoiminnassa sekä aiemmasta seikkailukasvatuksen työharjoittelusta lasten parissa oli paljon hyötyä. Osa toteutetuista seikkailukokonaisuuksista on myös oppaassa. Toimintaa voi kuitenkin muokata koko varhaiskasvatuksen ikäjakaumalle sopivaksi toiminnaksi.

Opinnäytetyö vastaa Tammentuvan päiväkodin toiveeseen toteuttaa kasvatuksellista seikkailutoimintaa osana päivähoitoa. Päiväkodissa on otettu käyttöön leluhahmoja jotka kulkevat mukana erilaisissa toiminnoissa. Näiden hahmojen olisi tarkoitus kulkea myös mukana lapsille suunnitelluissa seikkailuissa. Helpottaakseen toiminnan toteuttamista myös tulevaisuudessa, ovat työntekijät toivoneet pienen kirjallisen oppaan laatimista. Oppaan tavoitteena on antaa erityisesti ideoita toiminnan suunnitteluun.

3 VARHAISKASVATUS

Tämän luvun avulla kerron lapsen maailmasta eri osa-alueiden kautta. Suunniteltaessa lasta kehittävää ja mielekästä toimintaa on tärkeää ymmärtää lapsen kehitystä sekä heidän ”sisäistä maailmaansa”. Alle kouluikäinen lapsi kehittyy nopeasti niin fyysisesti kuin psyykkisestikin. Lainsäädäntö sekä kunnalliset säädökset vaikuttavat suuresti varhaiskasvatukseen, sen tavoitteisiin sekä lapsen arkeen. Näihin säädöksiin tutustuin erityisesti tavoitteiden kautta. Kerron lapsen kehityksen kulusta, lapsilähtöisestä kasvatuksesta sekä luonnosta toimintaympäristönä.

3.1 Varhaiskasvatuksen säädökset

Varhaiskasvatus määritellään usein tavoitteelliseksi ja suunnitelmalliseksi kasvatukseksi, opetukseksi ja hoidoksi, joiden tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa painottuu pedagogiikka. (Opetushallitus 2017; Mahkonen 2016, 15, 298.) Mahkonen (2016, 15-16) mielestä määritelmän sisältö sekä painoarvo voi olla erilainen määrittelijästä riippuen. Sami Mahkonen on mm. toiminut päivähoidon, opetustoimen ja sosiaalitoimen ammattihenkilöstön kouluttajana sekä julkaissut lukuisia teoksia liittyen mainittuihin aihepiireihin. Hän kokee myös joissain tilanteissa luontevammaksi käyttää filosofian tohtori Mikko Ojalan arkijärjellistä ajattelutapaa, jolla hän on kuvannut varhaiskasvatuksen olevan kodin, päivähoidon ja esiopetuksen elämänpiiriin sijoittuva vuorovaikutustapahtuma. (Mahkonen 2016, 16.)

Ojala määrittelee varhaiskasvatuksen pyrkivän tavoitteellisesti 0–6 vuotiaiden lasten kokonaispersoonallisuuden kehittämiseen. Ikärajat ovat varhaiskasvatuksen perustunnusmerkki, joista yläikäraja määrittyy kouluun siirtymisen kautta. Alaikärajan määrittämiseen voidaan vaikuttaa opetuksen ja oppimisen määrittelyllä. (Mahkonen 2016, 16.) Opetus voidaan määrittää perinteisessä mielessä, mutta näkisin luontevammaksi tässä yhteydessä määrittää se oppimisena.

Varhaiskasvatuksen toimintaa sekä sen tavoitteita säädetään varhaiskasvatuslailla (36/1973) sekä opetushallituksen (2016) laatimalla varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla. Vaikka varhaiskasvatukseen voidaan ajatella kuuluvan myös kodin elämänpiiri, on varhaiskasvatuslain päätavoitteena normittaa nimenomaan ammatillista varhaiskasvatusta (Mahkonen 2016, 16, 21).

Edellä mainitut säädökset vaikuttavat varhaiskasvatuksen toiminnan tavoitteisiin vahvasti. Toiminnan toteutuksessa on kuitenkin paljon vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia, joilla päästään laissa ja kunnassa säädettyihin ja päivähoitoyksikössä suunniteltuihin tavoitteisiin. Perehdyn seuraavaksi erityisesti säädettyihin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin sekä niiden toteutumisen seurantaan tarkoitettuun lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Vuonna 2016 uusiutuneessa varhaiskasvatuslaissa sanotaan, että ”päivähoitoa suunniteltaessa ja järjestettäessä on huomioitava lapsen etu”. Myös lapsen mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin asioihin on korostunut. (Mahkonen 2016, 298-314.) Varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeänä lapsilähtöistä toimintatapaa, joka näkyy vahvasti myös uusiutuneessa varhaiskasvatuslaissa (Mahkonen 2016, 273-278, 298-314; Kalliala 2012, 47-53).

Varhaiskasvatuslain tarkoituksena on määritellä laadukas ja lapsen etuja huomioiva varhaiskasvatuksellinen toiminta. Laki mahdollistaa jokaiselle lapselle kehityksellisesti, terveydellisesti ja kasvatuksellisesti laadukasta varhaiskasvatusta. Siinä määritellään lapsen kehitykseen ja kasvatukseen liittyviä tavoitteita. Tarkoituksena on edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kasvua ja kehitystä lasta kunnioittavilla toimintatavoilla. Lapsen oppimisen edellytyksiä tulee tukea ja edistää elinikäisen oppimisen toteuttamista. Toiminnan tulee olla pedagogisesti monipuolisesti toteutettua, kuten leikkiin, liikkumiseen ja taiteisiin perustuvaa toimintaa. Myös lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja tulee kehittää sekä edistää vertaisryhmässä toimimista. Varhaiskasvatuksen ympäristön tulisi olla turvallinen, kehittävä ja oppimista edistävä. (Mahkonen 2016, 299; Varhaiskasvatuslaki 2016.)

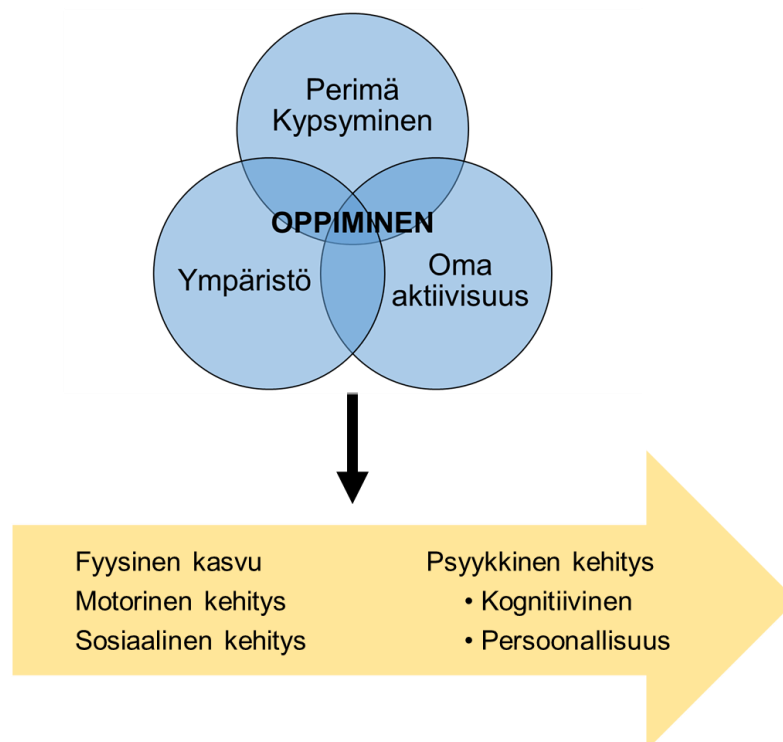
Jokaiselle lapselle on tehtävä vähintään vuosittain tarkastettava varhaiskasvatussuunnitelma henkilöstön, vanhempien ja lapsen yhteistyössä. (Mahkonen 2016, 289-

314; Varhaiskasvatusturvalaki 2016.) Varhaiskasvatusturvasuunnitelmassa otetaan huomioon lapsen henkilökohtaiset kasvun ja kehityksen tarpeet ja tavoitteet sekä mahdolliset erityistoimenpiteet. Tammikuun suunnitelma tehdään syyskuun lastentarhanopettajan sekä lapsen vanhempien yhteistyönä. Keväisin suunnitelman pariin palataan tavoitteiden toteutumisen arvioinnilla. (Lieto 2017b.) Lapsen oman varhaiskasvatusturvasuunnitelman on tarkoitus toimia sekä vanhempien että päiväkodin henkilökunnan työkaluna lapsen kehityksen seuraamisessa sekä tukemisessa.

Varhaiskasvatusturvalain lisäksi on paikallisia varhaiskasvatusturvasuunnitelmia ohjaava Opetushallituksen laatima varhaiskasvatusturvasuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatusturvasuunnitelman perusteet on laista irrallinen, mutta lakiin perustuva määräys, jonka tarkoituksena on tarkemmin määritellä paikallisten päivähoitoyksiköiden toiminnan suunnittelua. Varhaiskasvatusturvasuunnitelma on kolmitasoinen ja se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatusturvasuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatusturvasuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatusturvasuunnitelmista. Laissa säädetyt varhaiskasvatuksen tavoitteet ohjaavat paikallisen varhaiskasvatusturvasuunnitelmankin tavoitteita. (Opetushallitus 2016.)

3.2 Lapsuusiän kehitys

2-5-vuotias lapsi kasvaa ja kehittyy nopeasti ja monella osa-alueella. Lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavien tekijöiden painoarvoista on kiistelty, mutta tärkeämpänä voisi pitää sitä, mitkä näitä vaikuttavia tekijöitä ovat (Karlsson & Riihelä 1995, 47-48; Vilén ym. 2006, 132). Ihmisen kehitykseen vaikuttaa kolme eri tekijää jotka ovat perimä/kypsyminen, ympäristö ja oma aktiivisuus (ks. Kuvio 1). Geenit säätelevät perimää, joka taas säätelee kypsyttää. Kypsytydellä tarkoitetaan tiettyjen asioiden valmiutta, jotta lapsi voi oppia tiettyjä taitoja. Esimerkiksi fyysisen voiman ja motorii-kan pitää olla kehittynyt tarpeeksi, jotta lapsi voi opetella kävelemään. Perimän vaikutuksen takia eri lapset voivat oppia taitoja eri rytmisä. (Vilén ym. 2006, 132-133.)

Kuvio 1. Lapsen kasvun ja kehityksen osa-alueet sekä niihin vaikuttavat tekijät
(Vilén ym. 2006 mallia mukaillen.)

Ympäristöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikkea lasta ympäröivää kulttuuria, ihmisiä, sosiaalista ja fyysistä ympäristöä. Ihmisten antama tunneilmapiiri, kuten mitä tunteita näytetään, mitä sallitaan ja mitä kielletään, liitetään myös ympäristöön. Fyysinen ympäristö kuten lelut sekä sisä- ja ulkotilat ovat hyvin tärkeässä roolissa. Lapsen aktiivisuudella tarkoitetaan hänen omaa kiinnostusta ja miten hän alkaa ratkoa erilaisia asioita. Lapsen tehtävänä on vielä harjoitella omaa aktiivisuuttaan ihmettelemällä, tutkimalla ja etsimällä omia mielenkiinnon kohteita. (Vilén ym. 2006, 133.)

Tammentuvalla tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin mm. viettämällä kalenterivuoden ja evankelisluterilaisen kirkon juhlapyhiä. Lasten käytettävissä on runsaasti erilaisia leluja, joita myös vaihdellaan ja uusitaan aika ajoin. Päiväkodin sisätiloja muokataan aktiivisesti lapsille mieluisiksi ja monipuolisiksi. Läheisiä ulkoympäristöjä hyödynnetään myös monipuolisesti. (Lieto 2017b.)

Lapsen kehitykseen kuuluu herkkyykskausia, joiden aikana lapsi oppii ja kehittää jotain tiettyä taitoa runsaalla harjoittelulla. Eri taitojen herkkyykskaudet voivat mennä päällekkäin ja lomittain. (Jarasto & Sinervo 1997, 20.) Tammentuvan ryhmien lapset on jaettu kahteen ikäryhmään, pieniin n. 1–3-vuotiaisiin sekä isoihin n. 4–6 vuotiaisiin. Ikäryhmien lisäksi käytössä on erilaiset kerhot, joihin lapset valitaan heidän tarpeidensa mukaan. Kerhoissa kehitetään huomaamatta erilaisia taitoja, kuten vuorovaikutustaitoja ja motoriikkaa lapsille mielekkäillä toimintatavoilla. (Lieto 2017b.) Ikäryhmät ja kerhot mahdollistavat lasten kehitykseen liittyvien tarpeiden paremman huomioon otamisen toiminnassa.

Lapsen kehityksen osa-alueet voidaan jaotella motoriseen, kognitiiviseen ja sosiaaliseen kehitykseen. **Motorisella kehityksellä** tarkoitetaan liikkeiden kehitystä, joiden harjoittelu on leikki-ikässä vahvimmillaan. Lapsi on innokas liikkuja, joka näkyy kävelyssä, hyppimisessä, juoksussa ja monena muuna liikkeenä. (Vilén ym. 2006, 144.) Ympäristön tulisi mahdollistaa lapsen monipuolinen liikkuminen ja erilaisten liikkeiden harjoittelu. Lapsi opettelee kaikkien pienten ja suurten lihaksiensa käyttöä liikkumalla vilkkaasti ja jatkuvasti. Liikkeiden harjoittelua seuraa koordinaation harjoittelun kausi, jolloin liikkeistä tulee tarkempia ja sujuvampia. (Furman 1993, 123.)

Ikävuosien 2–5 aikana lapsi oppii ja tarkentaa kaikki liikkumisen perustaidot. Hän kävelee, juoksee, kiipeilee, tasapainottelee, heittää ja ottaa kiinni. Tanssi, erilaiset voimistelut kuten kuperkeikat, esineiden yli hyppääminen ja kolmipyörän kautta polkupyörällä ajon opetteluun tuovat paljon hauskuutta päiviin. Liikkumisen pikkuhiljaa helpottuessa ja tarkentuessa lapsi liikkuu pidempiä aikoja kerrallaan ja leikkii entistä monipuolisempia leikkejä. (Murphy 2010, 42-123.)

Tammentuvan päiväkodilla on liikuntasuunnitelma, joka muistuttaa liikkumaan monipuolisesti ja säännöllisesti. Lapsia myös kannustetaan päivittäin liikunnalliseen tekemiseen sekä mahdollistetaan monipuolinen liikunta leikkipihan lisäksi lähimetsän sekä Pahkamäen koulun liikuntahallin ja urheilukentän avulla. (Lieto 2017b.) Päiväkodissa saa myös liikkua sisätiloissa kuten pelata erilaisia pallopelejä.

Liikunta vaikuttaa lapsen terveyteen, hyvinvointiin ja oppimiseen. Varhaislapsuuden liikuntasuositukset nousivat vuonna 2016 kolmeen tuntiin päivässä. Liikunnan tulisi

sisältää kuormittavuudeltaan ja lajeiltaan monipuolista liikkumista. Myös istumista pitäisi rajoittaa sekä tauottaa lapselle mielekkäällä tavalla. (Tuloskortti 2016.)

Kognitiivisella eli tiedollisella kehityksellä tarkoitetaan havaitsemiseen, ajatteluun, kieleen, muistiin ja oppimiseen liittyvää kehitystä. Lapsi luontaisesti ihmettelee, kyselee sekä hakee aktiivisesti oppimiskokemuksia. Lapsen kehitystä edistävät yhteiset lukuhetket, tarinointi sekä keskustelu. Ne vahvistavat lapsen kielellistä tietoisuutta. Lapsi kertoo myös mielellään itse tarinoita omista kokemuksistaan. (Vilén ym. 2006, 144.)

Lapsen persoonallisuus, ymmärrys omasta minästä kehittyy aina suhteessa muihin ihmisiin. Lapsi etsii vastauksia kysymyksiin ”Kuka minä olen” ja ”Millainen minä olen”. (Vilén ym. 2006, 148.) Persoonallisuus on se kokonaiskuva, jonka muut näkevät ja joka on suhteellisen pysyvää. Ihmisen minä on se mitä henkilö itse näkee ja kokee. (Laine 2005, 21.)

Persoonallisuuden pohjana toimii lapsen temperamentti, joka muodostuu monesta eri taipumuksesta, kuten aktiivisuus, sopeutuvuus, mieliala, intensiivisyys, sinnikkyys ja elämyshakuisuus. Temperamentti on paremmin nähtävissä lapsessa, koska lapsi ei osaa vielä säädellä omaa käyttäytymistään kuten aikuinen. Se ei kuitenkaan ole joko huonoa tai hyvää käytöstä vaan joukko taipumuksia joihin eivät kuulu arvot, minäkuva tai defenssit. (Selin 2017.) Defenssit toimivat tiedostamattomana itsepuolustusmekanismeina, kun jokin asia uhkaa aiheuttaa tuskaa tai ahdistusta. Nämä voivat esiintyä esimerkiksi puolustuslauseina. (Matikka 2012.)

Itsetuntoon liittyy lapsen kokemus itsestään, omasta arvostaan ja hyvydestään tai huonoudestaan (Sinkkonen 2008, 172-176). Lapsi muodostaa kuvaa itsestään käyttäen ympäristöään peilikuvana. Keskeistä itsetunnon kehityksessä on selkeän minäkuvan muodostaminen, jolloin lapsi ymmärtää olevansa muista erillinen yksilö, jolla on oikeus tehdä omia ratkaisujaan sekä esittää omia mielipiteitään. (Jarasto & Sinerovo 1997, 76-81.) Sosiaaliset vuorovaikutussuhteet, kuten muiden suhtautuminen yksilöön, muihin samaistuminen ja muilta saatu palaute vaikuttavat paljon ihmisen minäkäsityksen muodostumiseen (Laine 2005, 32).

Vuorovaikutustaidot ja kyky toimia muiden ihmisten kanssa kuuluvat **sosiaalisiin taitoihin**. Sosiaalinen kehitys nivoutuu tiiviisti yhteen persoonallisen kehityksen kanssa. Lapsi oppii erilaisia rooleja ja arvoja vuorovaikutuksessa erityisesti vanhempiansa kanssa. Opittuja sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja kokeillaan vertaisryhmissä joissa hän selvittää mitkä eri ympäristöissä opitut roolit toimivat niiden ulkopuolella. Lapsi kokeilee vertaisryhmissä erilaisia rooleja ja oppii uusia taitoja pelaamalla niitä muihin. (Vilén ym. 2006, 156.)

Lapsi haluaa luontaisesti kuulua ystävyysuhteiden lisäksi myös ryhmään. Vertaisryhmää pidetään yhtenä tärkeimmistä psykologiseen sopeutumiseen vaikuttavana tekijänä. Se antaa mahdollisuuden mukavaan sosiaaliseen kanssakäymiseen, mutta auttaa myös jokaisen ryhmään kuuluvan kehityksessä. Ryhmän kautta lapsi oppii sosiokognitiivisia ja emotionaalisia resursseja, joita hän tarvitsee sosiaaliseen maailmaan sopeutumisessa. Vertaisryhmien avulla lapsi oppii itsetuntemusta, itsetuntoa, vertailua ja sosiaalisia taitoja. (Laine 2005, 206.) Erityisesti pienillä lapsilla on kehityksellistä herkkyyttä sosiaalisten kontakteihin sekä sosiaalisten taitojen harjoitteluun. Ryhmistä, joihin lapset päiväkodeissa usein jaetaan, muodostuu lasten keskisiä yhteisöjä. Yhteisöllisyyden tunteeseen vaikuttaa mm. positiivinen suhtautuminen toisiin, onnistunut yhteinen toiminta sekä palkitseva vuorovaikutus. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 22-24, 43.)

Lapset tarvitsevat kasvattajan apua **tunnetaitojen** opetteluun tarjoamalla lapsen kokemusta kuvaavan sanan. Tunteet voidaan jakaa primaarisiin ja sekundaarisiin tunteisiin. Primaaritunteet ovat selkäytimestä tulevia ydintunteita ja ovat keskeisessä osassa tunteiden hallinnassa. Nämä tunteet voivat aktivoitua liian herkästi, jos lapsen tunnesysteemi on epätasapainossa. Esimerkiksi raivokkaan vihan valtaan joutuminen voi olla myös opittu reaktio. Sekundaaritunteet usein peittävät ydintunteet ja vaikeuttavat siten tunteiden tunnistamista ja hallintaa. Esimerkiksi kiukustuva lapsi voi oikeasti tuntea surua tai kateutta. (Kanninen & Sigfrids 2012, 75, 77-79.)

”Tunteiden säätely tarkoittaa kykyämme vaikuttaa siihen, mitä ja kuinka pitkään ja voimakkaasti milloinkin tunnemme.” Tunteet vaikuttavat lapsen toimintaan ja hallitessaan tunteitaan voi hän hallita myös toimintaansa paremmin. Hyvät tunnetaidot omaava lapsi osaa tunnistaa ja nimetä omia ja toisten tunteita. Hän myös rauhoittuu

nopeammin hermostuessaan ja osaa asettua toisen asemaan. Tunnesäätelytaidot vaikuttavat lapsen hyvinvointiin, itsetuntoon ja tasapainoiseen tunne-elämään. (Kanninen & Sigfrids 2012, 75, 77-79, 82.) Lapsen oppiessa hallitsemaan kielteisiä tunteitaan vähenee yleensä myös häiriökäyttäytyminen (mt. 82-83), kuten toisten lasten kiusaaminen. Kun lapsi oppii tunteita, voi ryhmä auttaa huomaamaan toistenkin tuntevan samoin (Haapsalo & Kirkkopelto 2013, 1). Tunnetaitoja hallitseva lapsi on usein myös taitava sosiaalisesti. Heikko kontrolli sekä vaikeudet tunteiden säätelyssä johtavat usein negatiiviseen käyttäytymiseen myös sosiaalisissa tilanteissa, joka voi näkyä kiusaamisena. Edellä mainittujen taitojen opettelu onkin yksi tärkeä osa kiusaamisen ehkäisyä. (Repo 2015, 26-30.)

3.3 Lapsilähtöisyys ja luonto toimintaympäristönä

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa kannatetaan nimenomaan **lapsilähtöistä** toimintaa. Lapsilähtöinen käsitys juontuu lapsikeskeisyydestä (Kalliala 2012, 47-53.) Sitä ei kuitenkaan pidä sekoittaa lapsijohtoisuuteen, jossa lapsi saa päättää itse lähes kaikesta (Paalasmaa 2016, 150). Opetusneuvos Martti Hellströmin mukaan lapsikeskeisyys voidaan ymmärtää seuraavasti:

(--) lapsikeskeisyys ymmärretään arkikielessä myönteisenä kasvatuksena, jossa kasvattajilla on hyvä suhde toisiinsa ja lapseen ja lapsella vastaavasti on hyvä suhde kasvattajiinsa. Siinä lapsesta pidetään huolta, hänestä välitetään, häntä valvotaan, hänelle asetetaan tarpeelliset rajat, ja lapsi saa vaikuttaa ikätasonsa mukaisesti omiin asioihinsa. (Paalasmaa 2016, 36-37.)

Lapsilähtöisyydessä ajatellaan, että lapsella on oikeus omiin mielipiteisiinsä ja kiinnostuksenkohteisiinsa. Monet suuret kasvatusajattelijoiden ja pedagogiikan kehittäjien menetelmät perustuvatkin lapsikeskeisyyteen. Lapsilähtöisen ajatuksen ajatellaan pohjautuvan kasvatusajattelijan Jean-Jacques Rousseau'n (1712-1778) ajatuksiin lapsen luontaisesta hyvydestä ja vapaudesta, jota muut ovat edelleen kehittäneet ja muokanneet. (Paalasmaa 2016, 36-37.)

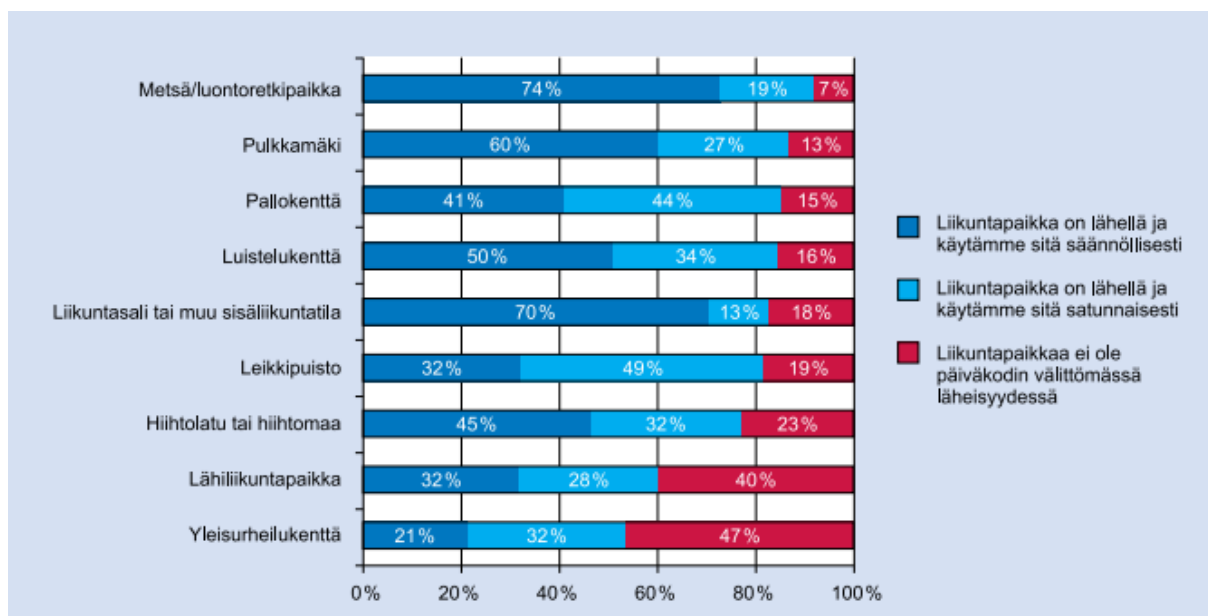
Rousseaun mukaan tulisi arvostaa lapsuuden vapautta sekä lapsia yksilöinä. Heitä ei myöskään tulisi kasvattaa ennalta määrättyihin standardimuotteihin vaan kunnioittaa lapsen sisäisyyttä ja mahdollistaa yksilöllisen luonteen kehittyminen. Rousseau korostaa myös luonnonmukaisuutta ja kehottaa antamaan lasten olla lapsia, kokeilla, epäonnistua ja touhuta vapaan tahtonsa mukaisesti. Luonnossa liikkumista ei tulisi rajoittaa ja turhia kieltoja tulisi vähentää. (Paalasmaa 2016, 33-43.)

Kasvatuspsykologi John Dewey (1859-1952) painotti oppijan henkilökohtaisia kokemuksia oppimistilanteessa eli ”Learning by doing”-ajattelua. Myös luonnossa oppimisen voidaan katsoa perustuvan tähän ajatukseen (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 100). Tavoitteena on vapauteen perustuva aktiivisuus sekä yhdessä muiden kanssa toimiminen, josta tuloksena on lapsen henkinen kasvu. Dewey on määritellyt neljä lapselle luonnollista vaistoa, joita kasvatuksen tulisi ruokkia: 1. sosiaalinen tarve, 2. halu tehdä jotakin, luoda ja rakentaa, 3. halu tutkia ja keksiä asioita sekä 4. halu taiteelliseen toimintaan. (Paalasmaa 2016, 39-43, 150-152.)

Lähes kaikkien päiväkotien läheltä löytyy metsä- ja luontoalueita ja myös suuri osa hyödynsi niitä aktiivisesti (Ruokonen, Norra & Karvinen 2009). (Kuvio 2.) Tammentuvalla on hyvin monipuolinen toimintaympäristö hyödynnettävissään sisätilojen lisäksi, sisältäen lähimetsää, Nautelankosken museoalueen sekä aidatun pihan. (Lieto 2017b.) Luonnossa on helppo mahdollistaa Deweyn määrittelemiä lapselle luontaisia vaistoja. Monilla lapsilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta leikkiä vapaasti luonnonmukaisessa ympäristössä, jolloin tuntematon ympäristö muuttuu helposti pelottavaksi (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 65).

Luontoympäristössä olemisen moniulotteisista hyödyistä ihmiselle on tehty paljon tutkimuksia ja aihe on näkynyt myös mediassa (mm. Savonen 2017; Metsähallitus 2017; Tourula & Rautio 2014; Konttinen 2012.) Luontokäsityksen ja luontosuhteen rakentamiseen tarvitaan luonnossa olemista. Laajemmin tarkastellessa, näiden muodostuminen lapselle rakentaa suurempaa tietoisuutta ja ymmärrystä omista vaikutuksista sekä luonnon tarpeesta ihmiskunnan elolle. Luonnossa monenlaisten asioiden tekeminen ja oppiminen onnistuvat lapselle mieluisilla tavoilla. (Drougge 2007, 22-23, 65; Aartolahti 2012, 39-60.) Luontoympäristössä oleskelulla ja siellä toimimisella on

paljon myönteisiä vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen (mm. Suomen luonnon-suojeluliitto 2017; Green Care Finland 2017).

Kuvio 2. Päiväkotien lähiympäristön tarjoamat liikuntamahdollisuudet ja niiden hyödyntäminen (Ruokonen ym. 2009).

Ympäristökasvattaja ja lastenhoitaja Rinta-Harri pitää tärkeänä sitä, että lapset saavat kulkea omassa tahdissaan ilman parijonoja, jolloin herkkyys ympäristöön ja henkilökohtainen luontosuhde kehittyy (Hämeen Sanomat 2015). Luontosuhteen perusta syntyy jo lapsuudessa, jonka luontoon sijoittuvat koetut elämykset, kokemukset, tutkiminen ja muu toiminta vaikuttavat koko elämänmittaisesti ihmisen luontosuhteeseen. Lapsena koetut positiiviset kokemukset voivat johtaa luonnon arvostuksen tulemiseen elämäntavaksi. (Arvonen 2014, 29.)

4 SEIKKAILUKASVATUS

Tässä luvussa kerron, miksi valitsin juuri seikkailukasvatuksen termin sekä määrittelen mitä sillä tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan. Kerron myös seikkailukasvatuksen perusteista, kuten minkälaisia asioita siinä pidetään tärkeinä, mihin tavoitteisiin toiminnalla pyritään ja minkälaisin menetelmin. Kerron myös mitä asioita toimintaa suunnitellessa ja toteuttaessa tulisi huomioida.

Seikkailukasvatusta on toteutettu erityisesti nuorisotyössä, joten kirjallisuuskin on siihen painottunutta. Varhaiskasvatukselle suunnattuja suomenkielisiä seikkailukasvatuksen kirjoja löytyy yksi, Kokljuschkinin teos Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja vuodelta 1999. Englanninkielisiä teoksia lasten kanssa toteutettavaan seikkailukasvatukseen en tätä työtä varten saanut luettavakseni. Aiheen suomenkielinen kirjallisuus on myös melko tieteellistä. Nykypäivänä toiminta on leviämässä yhä enemmän myös varhaiskasvatuksen kentällä. Seikkailukasvatuksella on usein varhaiskasvatuksen kanssa yhteneviä tavoitteita, eivätkä seikkailutoiminnan menetelmät välttämättä eroa paljon tavallisesta päivähoiton toiminnasta, vaikka toimintaa on painotettu eri tavoin.

Usein seikkailukasvatuksen piireissä kuulee sanottavan, että ”seikkailu on kuollut jos se määritellään”. Kasvatusmenetelmänä se tulisi kuitenkin paremmin tietoisuuteen ja käyttöön otetuksi, jos aiheesta olisi helppo lukuisempaa kirjallisuutta saatavilla.

4.1 Seikkailukasvatuksen määritelmä tässä opinnäytetyössä

Tässä opinnäytetyössä käsitellylle toimintamuodolle ei suomenkieleen ole vakiintunut yhtä oikeaa käsitettä. Määrittelyn siihen, miksi käytän käsitettä seikkailukasvatus, tulen tekemään vahvasti omaa pohdintaani käyttäen ja eri lähteiden avulla. Kuten Perttula (2007, 53-54) sanoo käsitteet eivät ole kuvia elämästä ja ihmiset ymmärtävät ne eri tavoin.

Seikkailukasvatus on elämyspedagogiikan alalaji, mutta termejä käytetään usein myös synonyymeinä. Seikkailukasvatus on alalla hyvin suosittu termi, tästä esimerkiksi kansallinen tapahtuma Seikkailukasvatuspäivät ja aiheeseen liittyvät kurssit ja opinnot sekä kirjallisuus (mm. Suomen nuorisokeskusyhdistys 2017a; Rök-sä 2015; Raudaskylän kristillinen opisto 2017; Karppinen & Latomaa 2007-2015; Rätty 2011; Kokljuschkin 1999).

Eri termit ja niiden sisältö vaihtelevat riippuen määrittelevän henkilön näkemyksistä. Seikkailu- ja elämyspedagogiikan termien välillä vallitsevan eroavaisuuden tuottaa usein jo sanojen *seikkailu* ja *elämys* tuomat mielikuvat. Kielitoimiston sanakirja (2017) kuvailee *elämystä* voimakkaasti vaikuttavaksi kokemukseksi. Sana *seikkailu* taas kuvataan epätavalliseksi ja jännittäväksi tapahtumasarjaksi.

Sana seikkailu sopii lasten maailmaan. Lasten kirjallisuudessa erilaiset hahmot seikkailevat erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Näistä lapset oppivat sanan seikkailu sekä ymmärtämään sen tarkoitusta. Lapset osaavat myös vastata, kun heiltä kysyy mitä seikkailu on. Elämys on sanana vaikeampi ymmärtää, koska sitä ei lasten kanssa käytetä yhtä paljon.

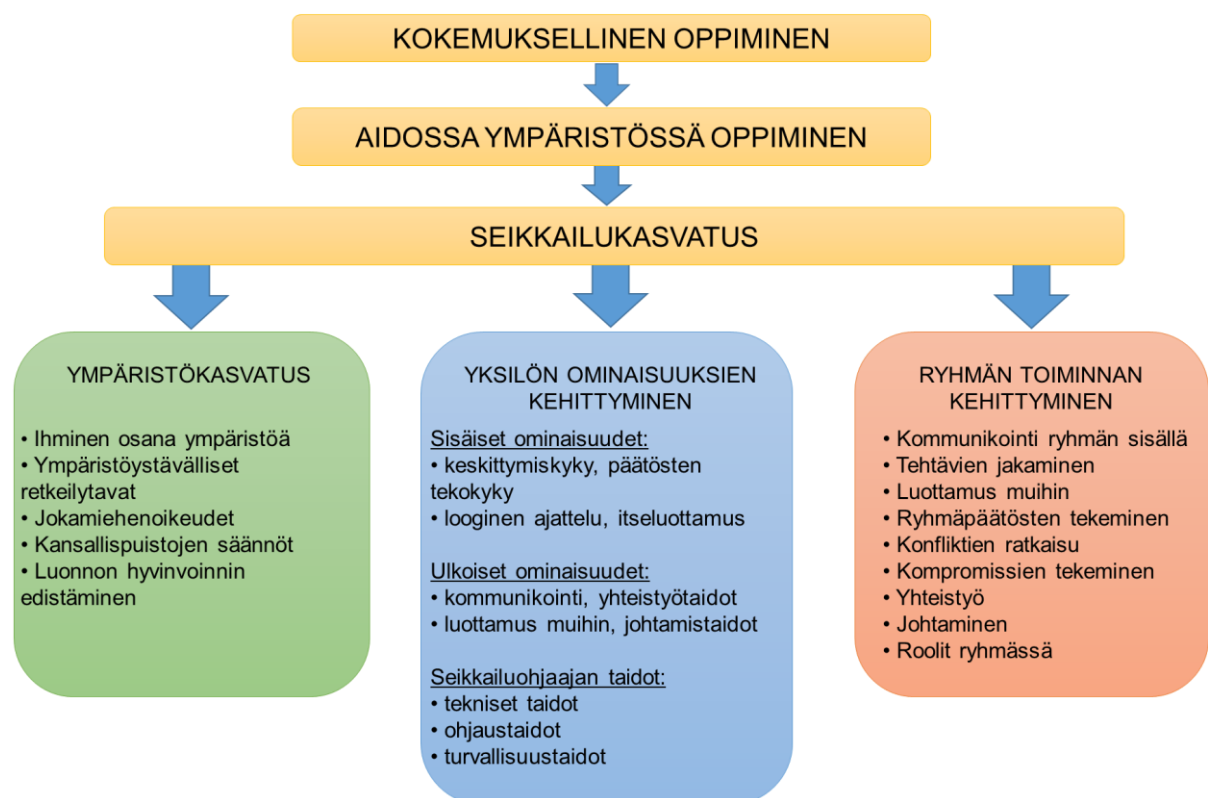
Varhaiskasvatuksessa puhutaan usein luonto- tai ympäristökasvatuksesta, jonka alla voidaan toteuttaa seikkailullista toimintaa. Tässä työssä seikkailukasvatus on tarkoituksellisesti toteutettua ja kasvatuksellisesti tavoitteellista toimintaa, jolla tuetaan lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia. Toiminnassa toteutuu seikkailukasvatuksessa tärkeänä pidetyt piirteet ja tavoitteet ja menetelmiä sovelletaan varhaiskasvatukseen sopivina ja lapselle ominaisia toimintatapoja arvostaen.

4.2 Seikkailukasvatuksen perusteet

Seikkailukasvatukselle ei ole yhtä oikeaa teoriaa, vaan toiminta perustuu paljolti eri näkemyksiin (Rätty 2011, 7). Jokaisen ryhmän toimintaan vaikuttaa vahvasti asiat, kuten ohjaajan kokemukset, koulutus ja näkemykset (Lehtonen 2016). Seikkailukasvatuksen alaa yhdistää kuitenkin näkemys kokonaisvaltaisen kokemisen, haasteiden, elämysten, aitojen toimintaympäristöjen ja vuorovaikutuksen merkityksestä ihmisen

kehittymisessä ja oppimisessa. Uskotaan ihmisen kykyyn kehittyä ja löytää kestäviä yksilöllisiä ratkaisuja elämälleen. (Suomen nuorisokeskusyhdystys 2017c; Lehtonen 2016.) Seikkailukasvatuksesta puhuttaessa kyseessä on kasvatuksellinen ja oppimiseen tähtäävä toiminta, jossa korostuu ihmisenä kasvaminen ja paremmaksi ihmiseksi kehittyminen (Räty 2011, 11).

Seikkailukasvatukseen liitetään usein luontoympäristö tärkeänä osana toimintaa ja sisältää vaihtelevissa määrin ympäristökasvatuksenkin piirteitä. Toiminnan tavoitteet voidaan jakaa kolmeen eri osa-alueeseen, jotka ovat ympäristökasvatus, yksilön ominaisuuksien kehittäminen sekä ryhmän toiminnan kehittyminen (ks. Kuvio 3). (Lehtonen 2016) Ryhmän toiminta kehittyi, kun siinä olevat yksilöt kehittyvät. Vaikka toiminta onkin painottunut luontoympäristöön, voi sitä toteuttaa myös sisätiloissa kuten liikuntasalissa ja koululuokassa (Karppinen & Latomaa 2015, 44-45).

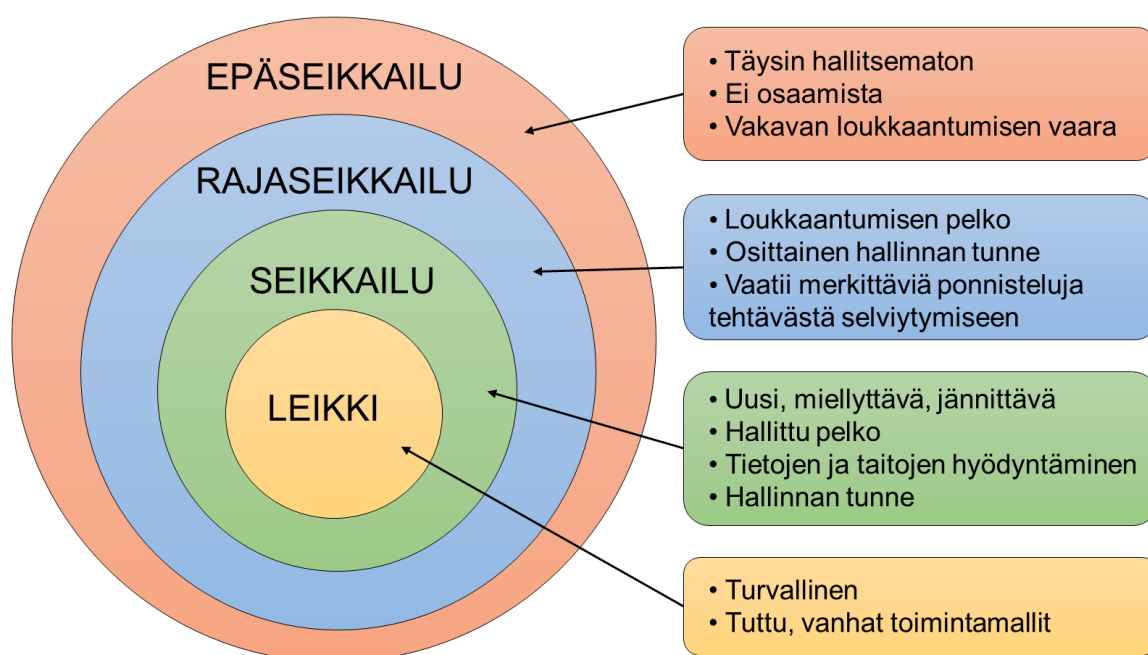

Kuvio 3. Seikkailukasvatuksen tavoitteisiin kuuluu ympäristöstä huolehtiminen sekä yksilön ja ryhmän kehittyminen (Lehtonen 2016 kuviota mukailen).

Kirjallisuudessa **menetelmiksi** on usein mainittu kiipeily, melonta sekä yön yli kestävät retket ja vaellukset (Keskinen 2015; Lehtonen & Mäkelä & Pulli 2007; Rätty 2011). Seikkailukasvatuksessa näkyy kuitenkin myös erilaiset seikkailulliset leikit ja harjoitteet kuten itsensä ilmaisu-, luottamus-, kommunikaatio- ja ongelmanratkaisutehtävät. Leikit ja harjoitteet eroavat usein pidempiaikaisista, varustekylläisistä ja vaativista menetelmistä niiden helppoudella järjestää missä vain ympäristössä ja lyhyemmällä aikataululla. (Rätty 2011, 75-77.) Myös erilaiset pelit, leiri- ja retkeilytaidot, köysitoiminnot, oppimisprojektit sekä retkikunnat, joissa koetellaan opittuja yksilö- ja ryhmätaitoja (Linnossuo 2007, 222) sekä taide ja kädentaidot kuuluvat seikkailutoimintaan. Seikkailutoiminta voi olla myös arkista toimintaa, kunhan niihin saadaan sisällytettyä yllättäviä, elämyksellisiä, epätavallisia tai jännittäviä hetkiä. (Karppinen & Latomaa 2015, 44-45.)

Turvallisuus on yksi jännittävän ja elämyksellisen seikkailukasvatuksen tärkeistä osatekijöistä. Turvallisuutta koetaan kolmella osa-alueella: sosiaalinen, fyysinen ja psyykkinen turvallisuus. Ryhmä ja sen ilmapiiri vaikuttavat sosiaaliseen turvallisuuteen. Ryhmää kohtaan koettu pelko tai ryhmästä saatu painostus voivat saada yksilön tekemään asioita, joita ei ole valmis tekemään. Psyykkiseen turvallisuuteen vaikuttaa helpottavasti haasteiden asteittainen vaikeuttaminen sekä toiminnan vapaaehtoisuuden ja omien rajojen tunnistamisen korostaminen. (Lehtonen 2016.) Toiminnan tulisi aina olla vapaaehtoista ja ohjaajan kannustaa yksilöitä olemaan mukana toiminnassa, sillä määrin kun se heille sillä hetkellä parhaimmalta tuntuu (Keskinen 2015, 73).

Seikkailussa koetun turvallisuuden kuvaukset perustuvat usein arvostetun kasvattajan ja seikkailijan (adventurer) Colin Mortlockin (1936-) kuvaamiin turvallisuuden alueisiin (ks. Kuvio 4). Yksilö voi käydä yhden seikkailun aikana useammalla alueella ja useampaan kertaan. Siirtyminen alueelta toiselle voi tapahtua hetkessä ja ohitse jonkin toisen alueen. Suoritettavan toiminnan turvallisuuden taso on yksilökohtaista, johon vaikuttaa aikaisemmat kokemukset ja opitut taidot. (Mortlock 1994, 19-31, 38-45; Keskinen 2015, 22-28.)

Kuvio 4. Turvallisuuden alueet (Mortlock 1994, Keskinen 2015 mukaillen).

Leikki: Yksilö toimii alle oman taitotason, mikään ei pelota, ole uutta tai ihmeellistä. Tällä alueella toimitaan usein leikin muodossa ja yksilö voi kokea toiminnan haus-kaksi tai tylsäksi ja turhaksi.

Seikkailu: Seikkailussa toiminta tuo jotain uutta, on miellyttävää ja jännittävää. Yksilö joutuu käyttämään omia kokemuksiaan, tietojaan ja taitojaan selvitäkseen tehtävistä. Seikkailun taso on turvallinen eikä pelko häiritse oppimista. Pieni pelko on silti mah-dollinen, koska yksilö tiedostaa vähäiset riskit, mutta tilanne pysyy hallinnassa.

Rajaseikkailu: Rajaseikkailussa hallinta on enää osittaista. Toiminnasta suoriutumi-nen vaatii ponnisteluja ja lopputulos on epävarma. Myös loukkaantumisen pelko, eli fyysinen ja psyykkinen stressi ovat läsnä. Rajaseikkailusta haluaa pois, mutta yksilö myös hyväksyy taitojensa testauksen. Tällä alueella tehdyt onnistumiset antavat lop-puelämäksi mieleen painuvia muistoja.

Epäseikkailu: Tällä tasolla tilanne ei ole lainkaan hallinnassa eikä tarvittavaa tieto- ja taitotasoa ole. Epäonnistuminen tehtävässä voi usein johtaa vakavaan loukkaantu-miseen. Yksilö voi ajautua epäseikkailuun esimerkiksi sosiaalisen paineen alla. (Mortlock 1994, 19-31, 38-45; Keskinen 2015, 22-28.)

Seikkailukasvatuksella pyritään laajentamaan ihmisen mukavuusaluetta toiminnalla, joka tapahtuu seikkailun ja rajaseikkailun tasolla. Tarkoituksena ei ole ylittää yksilön oikeita rajoja, vaan mahdollistaa onnistumisen ja itsensä ylittämisen kokemukset. Tämä toteutuu, kun yksilö tekee asioita joihin ei itse uskonut kykenevänsä tai uskaltavansa. (Keskinen 2015, 22-28.)

Reflektointia eli kokemusten purkamista pidetään tärkeänä osana seikkailukasvatusta (Suomen nuorisokeskusyhdistys 2011; Keskinen 2015, 75-77). Reflektoinnin tarkoituksena on oppia palauttamalla koettu tapahtuma uudelleen mieleen ja tarkastelemalla sitä. Sillä pyritään selvittämään toiminnassa tapahtuneita asioita, kuten mitä tapahtui, miksi, minkä seurauksena, mikä oli oma osuus ja olisiko jotain voinut tehdä toisella tavalla. (Mäkinen 2002.) Laadukas oppiminen syntyy hyvin toteutetusta reflektiosta, ei välttämättä pelkästä positiivisesta elämyksestä (Karppinen 2005, 52). Reflektoinnilla annetaan lapsille mahdollisuus ilmaista omia tunteitaan ja kokemuksiaan sekä huomata muillakin ryhmässä olleen samanlaisia tunteita ja kokemuksia. Ryhmässä toteutettu toiminnan purku vahvistaa myös ryhmää. (Kokljuschkin 1999, 63.)

Seikkailukasvatusta toteutetaan usein **ryhmässä**. Ryhmätehtävillä saadaan ryhmän jäsenet toimimaan tiiviimmin yhdessä, jolloin ryhmästä tulee entistä tehokkaampi. Tammentuvalla ja päiväkodeissa yleisesti lapset on jaettu ryhmiin, joissa toimintaa usein toteutetaan. Näistä ryhmistä muodostuu lastenkeskisiä yhteisöjä. Ryhmätaitojen lisäksi voidaan puhua yhteisöllisistä taidoista, niiden sisältäessä paljon samoja piirteitä. Ryhmäaktiviteetit saavat lapset suhtautumaan toisiinsa positiivisemmin. (Kangasniemi, Reitti & Sillanpää-Reitti 2009, 6.) Kasvatuksellinen seikkailutoiminta on usein luottamusta vaativaa, jolloin ryhmän sekä siinä olevien yksilöiden toistensa tunteminen on tärkeää. *”Ryhmäyttäminen tarkoittaa prosessia, jossa oleellista on ryhmän jäsenten keskinäinen tunteminen, vuorovaikutus, luottamus ja viihtyminen.”* Hyvin toimiva ryhmä käsittää yksilöiden erilaisuuden ja virheiden sallimisen, luottamuksen, vastuun antamisen ja -ottamisen. (MAST-hanke 2009–2011, 4–5.)

Ryhmäytyminen etenee vaiheittain:

Muodostumisvaiheessa ryhmän jäsenet tutustuvat toisiinsa ja yhteiset pelisäännöt alkavat hahmottua.

Kuohuntavaiheessa ryhmän jäsenten ristiriidat ja eroavaisuudet tulevat esiin. Tässä vaiheessa etsitään omaa paikkaa ja roolia ryhmässä.

Yhdenmukaisuusvaiheessa ryhmän jäsenet otetaan vastaan omana itsenään, yhteiset pelisäännöt selkiytyvät ja ryhmähenki muodostuu. (MAST -hanke.)

Kokljuschkin (1999) määrittelee päiväkodin seikkailukasvatukselle **keskeisiä tekijöitä**, joilla voidaan mahdollistaa lapsen tiedollisten, motoristen, sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen yhdistäminen niin, että lapsen itsetunto kehittyy. Hän uskoo näiden tekijöiden yhdistämisen synnyttävän kokemuksellisen oppimisen voiman eli elämyksellisyyden. (Kokljuschkin 1999, 35-57.)

1. Liikunnallisten taitojen kehittäminen. Liikkuminen on lapselle hauskaa ja tarpeellista, se kehittää motoriikan lisäksi sosiaalisuutta ja itsetuntoa.
2. Voimakkaiden tunteiden kokeminen. Lapsi saa onnistumisen kokemuksia mielekkästä toiminnasta joka usein on hyvin toiminnallista ja äänekästä. Jatkuvien kieltojen sijaan lasten toimintaa voisi hieman jalostaa turvallisemmaksi unohtamatta toiminnan mielekkyyttä.
3. Yhdessä tekeminen. Seikkailun ollessa yhteistoiminnallista toimintaa, on sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteistyötaitojen harjoittelu sille ominaista.
4. Ongelmanratkaisutilanteet. Seikkailussa lapsi kohtaa sopivasti mitoitettuja haasteita joiden avulla harjoitellaan sinnikkyyttä ja ongelmanratkaisutaitoja. Haasteista selviytyminen antaa lapselle onnistumisen iloa sekä mielekkään tavan oppia.
5. Jännitys ja omien rajojen kokeilu. Lapsi oppii omia rajoja jännittävän, mutta turvallisen toiminnan kautta.
6. Elämykset. Elämyksiä syntyy lapsen ratkaistessa seikkailussa vastaan tulevia ongelmatilanteita. Lapsi käyttää vahvoja puoliaan sopivan mittaisissa haasteissa, joka auttaa minäkuvan ja maailmankuvan muokkautumista monipuolisemmaksi. (Kokljuschkin 1999, 35-51.)

Tiivistetysti seikkailukasvatuksen voidaan siis sanoa olevan tavoitteellista ja yksilöä kehittävää toimintaa, jossa hyödynnetään elämyksellisiä menetelmiä (mm. Suomen

nuorisokeskusyhdistys 2017c; Rätty 2011, 11). Seikkailussa fyysisen tekemisen lisäksi oleellista on omakohtainen kokeminen ja oivaltaminen. Toiminta tapahtuu usein ryhmässä, joka kehittyy sen jäsenenä toimivan yksilön kehittyessä (Lehtonen 2016). Toiminnan tavoitteet voivat siis kohdistua yhtä aikaa niin yksilöön kuin ryhmäänkin. Yksilön mukavuusalue laajenee turvallisessa ympäristössä toteutetuissa seikkailullisissa toiminnoissa (Keskinen 2015, 24), joissa käytetään jo olemassa olevia kokemuksia, tietoja ja taitoja sekä opitaan uutta ja ylitetään omia odotuksia (Mortlock 1994, 19-31, 38-45). Lapsille on tärkeää antaa mahdollisuus tehdä ja kokeilla hurjilakin tuntuja asioita ilman turhia kieltoja. Seikkailukasvatuksen ei ole tarkoitus olla turvatonta ja pelottavaa extreme-toimintaa eikä sitä toteuteta yleisön huvittamiseksi.

4.3 Kasvatuksellisen seikkailun rakentaminen

Kasvatuksellista seikkailutoimintaa suunnitellessa ja toteuttaessa tulee huomioida muutamia asioita. Varhaiskasvatukseen suunnattuna kehittämistyönä käytän seikkailukasvatuksen ohjaajan sijaan termiä kasvattaja. Seuraavaksi kerron kasvattajan roolista ja taidoista sekä toiminnan suunnittelussa huomioitavia asioita.

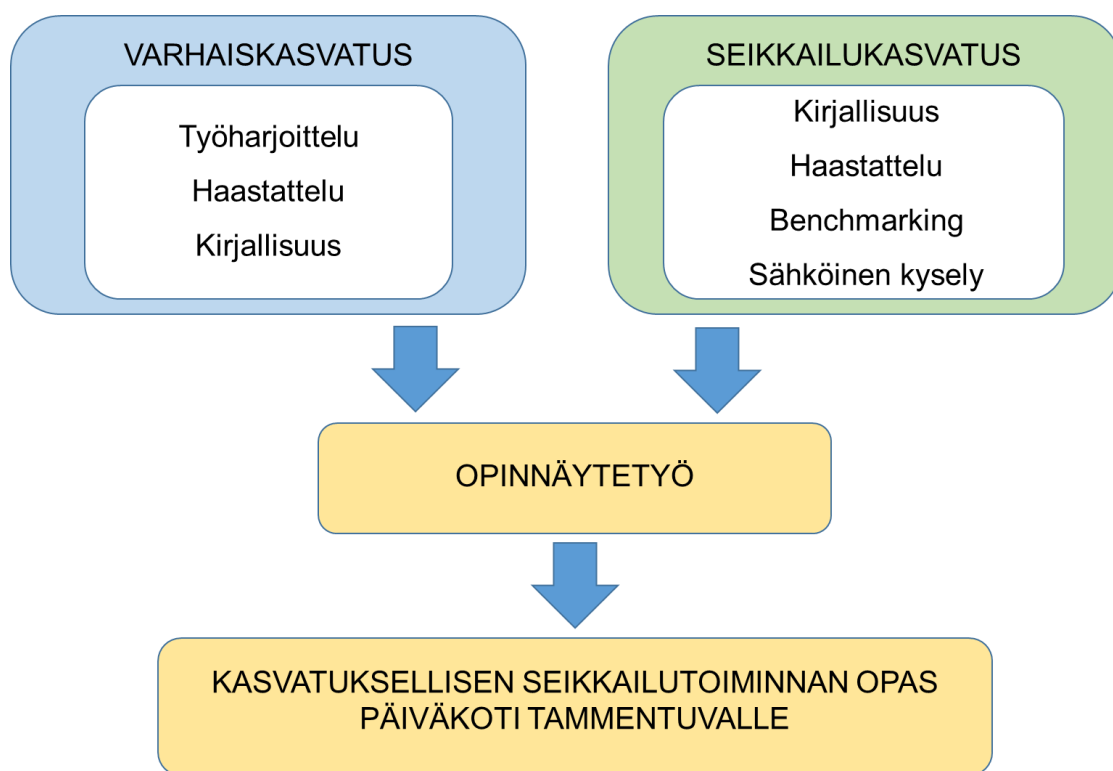
Kasvattajalla on seikkailutoiminnassa tärkeä rooli turvallisen ilmapiirin ja luottamuksellisen suhteen luojana lasten ja aikuisen välillä (Kokljuschkin 1999, 58-59; Lehtonen ym. 2007, 127-138). Läheinen ystävän omainen suhde yksilöön mahdollistaa avoimen kanssakäymisen ja turvallisen ilmapiirin luomisen (Rätty 2011, 54-56). Kasvattajan tehtävä on olla läsnä, jotta yksilö löytää oman väylän kehittyä ihmisenä, omaksi persoonakseen (Perttula 2010, 59). Lasta tulisi ohjata kohti seikkailua kieltämättä ja rajoittamatta, kuitenkin huolehtimalla, ettei lapsi ajaudu liian suureen seikkailuun eli epäseikkailuun, josta ei selviydy. Myös aikuisen eläytyminen seikkailuun on tärkeää ja vaikuttaa suuresti lasten eläytymiseen. (Kokljuschkin 1999, 58-59.)

Kasvattajan tärkeitä taitoja ovat toiminnallisuuden hallinta ja ryhmälle sopivan ohjelman suunnittelu (Rätty 2011, 53) sekä ymmärtävä ohjaustyyli ja yksilön tavoitteiden tärkeys (Lehtonen ym. 2007, 130). Kasvattajan tekniset-, fyysiset- ja sosiaaliset taidot tulisi ylittää toiminnan vaatimukset. Myös toimintaympäristön tuntemus ja hallinta ovat tärkeitä. (Mortlock 1994, 29; Lehtonen ym., 130.)

Seikkailu rakentuu kolmesta vaiheesta: valmistelu, toteutus ja purku (Kokljuschkin 1999, 61). Toiminta on tärkeä **suunnitella** ryhmälle sopivan haasteelliseksi. Siinä tulisi myös toteutua yksilölle turvallinen toimintaympäristö ja vapaaehtoisuus. (Keskinen 2015, 73-75, 79). Suunnitelman pitäisi olla sopivan väljä, jotta toiminnassa voi toteutua lasten mielikuvituksen tuomat muutokset. Pienten lasten seikkailun suunnittelussa tärkeää on myös tuoda seikkailuun arjesta tuttuja elementtejä, jolloin kokemuksista tulee lapselle mielekkäitä, turvallisia sekä hallittavia. Lasten seikkailuihin liittyy usein erilaiset sadut ja tarinat, joilla seikkailuun on helppo tuoda lapsille tuttuja asioita. (Kokljuschkin 1999, 61.) Toiminnan purkuun tulisi varata tarpeeksi aikaa jo suunnitteluvaiheessa. Se voidaan toteuttaa monella eri tavalla, kuten toiminnallisin keinoin tai keskusteluna (Suomen nuorisokeskusyhdistys 2011).

5 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

Tämän kehittämistyön aineiston keruussa on hyödynnetty laadullisia tutkimusmenetelmiä. Aineiston keruu on aloitettu talvella 2015 ja lopetettu keväällä 2016. Analyysi on toteutettu keväällä 2017. Tutkimuksessa aiheena on kasvatuksellinen seikkailutoiminta varhaiskasvatuksessa, selvittäen toiminnan menetelmiä päiväkotiympäristössä sekä miten toiminta tukee lasten kehitystä. Tähän aihepiiriin perehdyttäessä sekä sen tutkimuskysymyksiin vastauksia haettaessa olen päätenyt useampaan eri menetelmään. Nämä menetelmät ovat sähköinen kysely, puolistrukturoitu haastattelu sekä benchmarking eli vertaiskehittäminen. Opinnäytetyön rakenne on kuvattu kuviossa viisi.

Kuvio 5. Kehittämistyön rakentuminen.

Tämä kehittämistyö on toteutettu kvalitatiivisia, eli laadullisia menetelmiä hyödyntäen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään vastaamaan usein arkielämässä kysyttäviin laadullisiin kysymyksiin sekä kysymyksiin, joihin on vaikea vastata määrällisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012, 160, 161). Olen suosinut ihmisiä tietolähteinä ja pyrkinyt kokoamaan aineiston luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Valitsemillani tutkimusmenetelmillä pääsevät henkilöiden näkökulmat ja ”ääni” esille. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012, 160-165; Halonen 2016.) Laadulliselle tutkimukselle ominaisesti, tässäkin työssä kohderyhmä on tarkoituksen omaisesti kohdistettu varhaiskasvatusalan ammattilaisille. Työ on edennyt joustavasti ja suunnitelmia on muutettu olosuhteiden mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2012, 164.) Tämän kehittämistyön tarkoituksena ei ole yleistää vaan löytää mikä tutkittavassa ilmiössä on merkittävää ja toistuvaa, sekä ymmärtää ilmiötä, avata käsityksiä ja jopa uusia ajattelutapoja. (Ronkainen & Karjalainen 2008, 18, 20; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012, 181,182.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston riittävyyttä voidaan tarkastella sen kylläisyyteen eli saturaatioon viittaavaa käsitettä. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkija voi jatkaa haastatteluja niin kauan, kun tutkittavat tuovat aiheesta uutta tietoa. Kun tieto alkaa toistaa itseään on aineistoa riittävästi. Tähän liittyy kuitenkin erinäisiä ongelmia, kuten tutkittavien tapausten ainutlaatuisuudesta sekä miten hyvin tutkija huomaa eri näkökulmia. (Ronkainen & Karjalainen 2008, 18, 20; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 180-182.)

5.1 Sähköinen kysely

Toteutin varhaiskasvattajille suunnatun sähköisen Webropol-kyselyn heti tutkimuksen alkuvaiheessa vuodenvaihteessa 2015-2016. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa kokemuksellista tietoa varhaiskasvatuksen kentältä ja siinä toimivilta ammattilaisilta ja selvittää millaisia seikkailukasvatuksen menetelmiä on käytössä ja miten henkilöstö kokee niiden käytön työssään. Internetissä tehtävällä kyselyllä oli helppo lähestyä kohderyhmää valtakunnallisesti. Kysely oli avoinna kaikille varhaiskasvattajille, oli heillä kokemusta seikkailutoiminasta tai ei.

Levitin Webropol -kyselyä suoraan yksittäisille henkilöille ja kunnille, Seikkailukasvatus.fi -sivuston kautta sekä Facebook -ryhmien kautta. Suurimman yleisön kysely tavoitti lasten kanssa toimiville, varhaiskasvattajille ja kasvattajille suunnatuissa facebook ryhmissä. Kunnat vaativat usein tutkimusluvan, kyselyn tulokset sekä opinnäytetyön nähtäväkseen, jonka takia en jakanut kyselyä paljon kuntien kautta. Näin sen tarpeettomana saatuaani muiden väylien kautta lukuisia vastauksia.

Kohderyhmä voi sähköisessä kyselyssä olla minkä kokoinen tahansa ja olla kuinka suurelta alueelta tahansa. Tässä työssä Webropol -kyselyn vastaajien määrä ei ollut etukäteen määritelty ja alueellisesti pyrin kattamaan koko Suomen. Kuten yleensä, kohdistin kyselyn ennalta valikoidulle kohderyhmälle, joka tässä työssä oli varhaiskasvattajat. Pyrin laatimaan kyselyn niin, että vastaaja pystyy jokaiseen kysymykseen vastaamaan yksiselitteisesti ja empimättä. Jokaisessa kysymyksessä kysyttiin vain yksi kysymys kerrallaan. (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2017.) Hyödynsin kyselyssä monivalintakysymysten lisäksi avokysymyksiä, joihin voi vastata omin sanoin. Avokysymykset mahdollistivat teemahaastattelun kaltaisen laajemman vastausmahdollisuuden käsiteltävästä aiheesta. (Ronkainen & Mertala & Karjalainen 2008, 21-23.)

Kyselyyn vastasi yhteensä 174 henkilöä ympäri Suomea. Koin kyselyn hyväksi tiedonlähteeksi, mutta itse kyselyn toteutukseen jäi selkeästi paranneltavaa. Kysymysten selkeyttä, päällekkäisyyttä sekä osan tarpeellisuuttakin olisi voinut pohtia enemmän. Kyselyn aineisto toimi sopusoinnussa muun aineiston kanssa, mutta toteutuksessa jäi kuitenkin vielä paranneltavaa. Se sisälsi monivalintakysymysten lisäksi avoimia sanallisesti vastattavia kysymyksiä, joiden vastaukset eivät aina vastanneet täysin aihetta. Vastaukset saattoivat olla väärän kysymyksen alla, kokonaan kysymysten ulkopuolelta tai paljon tavoiteltua suppeampia. Kyselyn kartoittaessa myös seikkailukasvatuksen ulkopuolella olevien kasvattajien ajatuksia, olisi kysymykset pitänyt myös jaksottaa eri tavalla. Kyselyyn olisi pitänyt asettaa vielä paremmin eri toimintoja joilla olisi voitu jaksottaa tiettyjen kysymysten näkymistä eri vastaajille.

Kyselyn alussa olleen tiedotteen ja etenkin seikkailukasvatuksen määritelmän vähäisyydestä tai epäselvyydestä tuli vastaajilta palautetta. Kehittämistyön oltua kyselyä tehdessä vielä melko alussa ja tiedon vähäistä, luotin lyhyeen ja yksinkertaistettuun määrittelyyn sekä seikkailukasvatus.fi sivujen määritelmään, josta olin liittänyt kyse-

lyyn suoran linkin. Toki kysely oli tarkoitettu myös vastaajille, joilla ei välttämättä ole selkeää käsitystä aihepiiristä, jolloin tarkoituksena oli lähinnä kartoittaa kyseisen kasvatustavan kiinnostavuus olemassa olevan tietopohjan kautta.

Webropol -kyselyn lisäksi toteutin sähköisen kyselyn Kai Lehtoselle. Hän toimii Humanistisessa ammattikorkeakoulussa seikkailukasvatuksen lehtorina. Toteutin kyselyn Humanistisen ammattikorkeakoulun internetsivujen yksityisviestinä. Kerroin tekeväni opinnäytetyötä sekä toivovani vastauksia muutamiin seikkailukasvatusta koskeviin kysymyksiin.

5.2 Haastattelu

Toteutin opinnäytetyössä hyödyntämäni haastattelut teemahaastatteluina. Teemahaastattelu on avoimen ja strukturoidun haastattelun välimaastoon sijoittuva niin kutsuttu puolistrukturoitu haastattelun muoto (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2016). Haastattelussa annoin keskustelun aiheen ja esitin tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä haastateltaville käyttäen avoimia kysymyksiä kuten: mitä, miksi ja kuinka. Selvitin opinnäytetyön ilmiötä teemojen eli osa-alueiden kautta edeten yleisemmästä aiheesta yksityiskohtaisempaan kysymykseen. Keskustelut käytiin avoimena ja pyrin antamaan vain ohjaavia ja tarkentavia lisäkysymyksiä haastateltaville. Annoin haastateltavan kertoa rauhassa, mitä hän asiasta tietää. Minulla ei siis ollut etukäteen suunniteltuja tarkkoja kysymyksiä, vaan ainoastaan teemoja, joiden ympärille pyrin saamaan aikaan keskustelua. (Kananen 2012, 104, 106.)

Haastattelin toimintatutkimustani varten henkilöitä, jotka omaavat erilaiset taustat, mutta ovat kaikki tutustuneet ja käyttävät kasvatuksellisia seikkailutoiminnan menetelmiä työssään. Haastattelut aloitin talvella 2015 ja lopetin keväällä 2016. Turun Vilske –päiväkodista sain haastateltavakseni perustajajäsenen ja lastentarhanopettajan Kalervo Vallin. Hänellä on vuosien kokemus seikkailukasvatuksesta niin henkilökohtaisen kiinnostuksen kuin päiväkodin toiminnankin kannalta. Jaarlin Päiväkotien Hämeenlinnan Aulangon toimipisteeltä haastattelin metsäryhmän lastenhoitaja Joonas Rinta-Harria sekä lastentarhanopettaja Pekka Seppälää. Rinta-Harri on suorittanut ympäristökasvattajan erikoistutkinnon ja Seppälä on käynyt seikkailukasvatus-

kursseja sekä suorittanut luonto- ja eräoppaan tutkinnon. Opinnäytetyön tilaaja päiväkotit Tammentuvalta haastattelin lastentarhanopettaja Eveliina Suutarista, joka antoi paljon tietoa työharjoitteluni aikana. Haastattelut toteutin kasvotusten haastateltavien kanssa heidän työpaikoillaan.

Selvittäessäni seikkailukasvatuksen metodia varhaiskasvatuksen alalla olen huomannut sen olevan paljon monivivahteisempi kuin osasin ajatella. Aihe on selkeä, kasvatuksellinen seikkailutoiminta varhaiskasvatuksen menetelmänä, mutta sisältää paljon erilaisia ajatusmaailmoja ja toteutustapoja sekä kokemuksellista tietoutta. Teemahaastattelun avulla saatoinkin pitää aiheen tiukasti rajattuna antaen haastateltavan kuitenkin viedä keskustelua hänelle tärkeäksi kokemaansa suuntaan. Samalla pystyin myös itse löytämään aivan uusia uria tietopohjaani. Sain kerättyä aineistoa opinnäytetyölle oleellisilta osa-alueilta. Teemahaastattelun ollessa hyvin avoin keskustelutilanne, ei sitä pystynyt täysin samanlaisena toistamaan.

5.3 Benchmarking

Benchmarking eli vertaiskehittämisen tavoitteena on parantaa oman organisaation toimintaa vertailemalla toimintaa toisten organisaatioiden toimintamalleihin. Tutustutaan ja opitaan siis esikuvilta parhaimpia toimintatapoja, joiden avulla pyritään parantamaan omaa toimintaa. (Itä-Suomen yliopisto 2017.) Benchmarking on hyvä tapa arvioida, verrata ja kehittää omaa toimintaa hyödyntäen avointa kiinnostusta muihin organisaatioihin (Karjalainen 2017). Kävin henkilökohtaisesti päiväkodeissa, jotka olivat vertaiskehittämisen kohteena. He toivottivat minut tervetulleeksi ja kertoivat mielellään toiminnastaan.

Vertaiskehittämisellä oli tarkoitus löytää jo hyviksi koettuja menetelmiä ja tapoja järjestää lapsille seikkailullista toimintaa päiväkodissa; minkälaisissa olosuhteissa päiväkodit toimivat ja minkälaisia varusteita he hyödyntävät. Myös ryhmien ilmapiiri sekä hoitopäivän aikataulu ja muu toteutus kiinnostivat. Vertaiskehittämisen kohteena olleet päiväkodit ja ryhmät olivat Jaarlin Päiväkotien Hämeenlinnan Aulangon toimipisteen metsäryhmä, Pirkkalan Kurikankulman päiväkodin luontoryhmä Luhtaröllit, päi-

väkoti Vilske sekä Karhukallion päiväkodin Mörrit. Näissä päiväkodeissa toteutetussa seikkailukasvatuksessa oli vahvasti esillä myös luonto- ja ympäristökasvatus.

Valitsin kyseiset päiväkodit sen mukaan, että heillä on kasvatuksellista seikkailutoimintaa sekä ammattitietoa ja taitoa, jota voidaan tutkimuksessa hyödyntää. Kaikki tässä menetelmässä mukana olleet päiväkodit ovat olleet mainioita esimerkkejä siitä, kuinka toimintaa voi toteuttaa juuri itselle sopivalla tavalla ja eri asioita painottaen. Löydetyistä toteutustavoista sekä painotuksista on helppo lähteä kokeilemaan, yhdistelemään ja muokkaamaan toimintaa tilaajan tarpeisiin sopivaksi. Toiminnan toteutuksen monipuolisuus myös rohkaisee suunnittelemaan toiminnasta juuri tilaajan tarpeisiin sopivaa.

5.4 Sisällön analyysi

Tähän kehittämistyöhön kerättyjä aineistoja olen analysoinut kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisellä sisällönanalyysillä, jonka tarkoituksena on kerätä hajanaisesta aineistosta kehittämistyölle oleellinen tieto ja tiivistää se helppolukaiseksi. Kun aineistoa käsitellään laadullisesti, on se loogista ja tulkinnallista. Aineisto hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudeksi loogiseksi ja kehittämistyön kannalta oleelliseksi kokonaisuudeksi. Sanallisesta aineistosta voidaan tuottaa myös määrällisiä tuloksia, sisällön analyysin kvantifioinnilla. (Tuomi & Sarajarvi 2013, 107-108.)

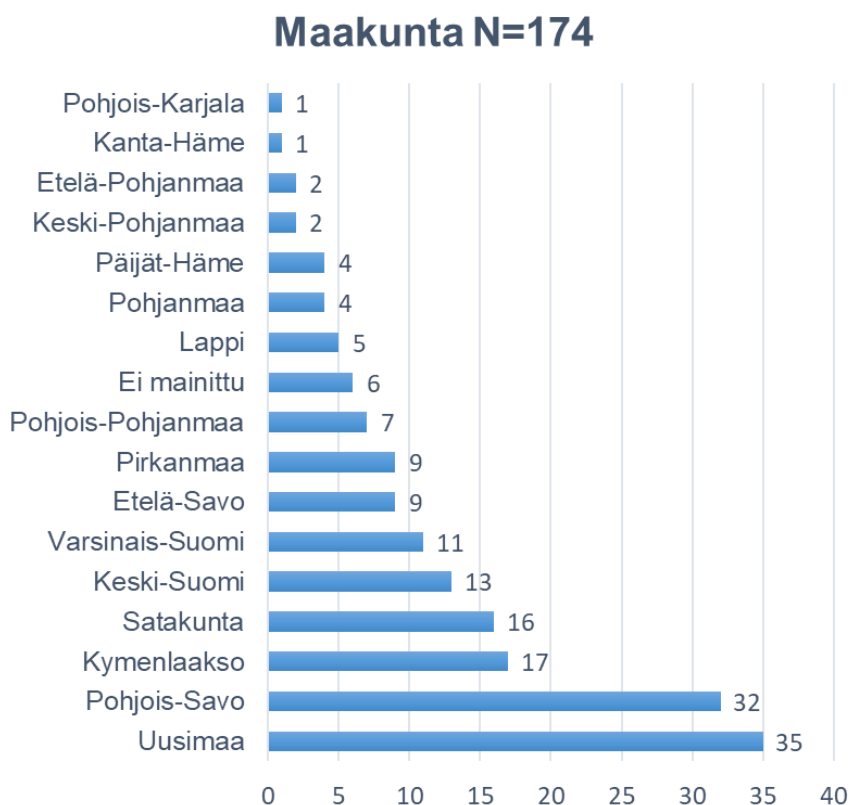
Toteutin sisällönanalyysin nauhoitettujen haastattelujen litteroinneille sekä kyselyn avokysymysten kirjallisille vastauksille. Etsin aineistosta vastauksia tutkimuskysymyksiini samalla koodaten aiheet merkitsemällä ne eri värisillä yliviivaustusseilla. Merkitsin aineistoon eri väreillä toimintaympäristöt, toimintamenetelmät sekä toiminnan vaikutukset lasten kehitykseen. Koodasin aineistosta vielä erikseen erilaisia erityishuomioita. Värikoodauksen jälkeen keräsin koodattujen tutkimuskysymysten vastaukset erilaisiin ryhmiin erilliselle paperille. Keräsin esimerkiksi kaikki mainitut toimintaympäristöt sekä niiden toistuvuuden. Näin sain selville, kuinka erilaisissa ympäristöissä toimintaa toteutetaan ja oliko jokin ympäristö erityisesti suosittu. Tässä vaiheessa pystyin näkemään myös määrällisiä tuloksia. Näistä tuloksista oli tarpeen

mukaan mahdollista tuottaa kuvioita, joissa määrälliset tulokset ovat helpommin vertailtavissa toisiinsa.

Olen kokenut kaikki edellä mainitut tutkimusmenetelmät tärkeiksi tietolähteiksi ja toisiaan tukeviksi. Seikkailukasvatuksesta ja varhaiskasvatuksesta erillisinä aloina on tehty kirjallisuutta, mutta siitä, miten seikkailukasvatusta voitaisiin varhaiskasvatuksen kentällä hyödyntää, ei kuitenkaan ole paljoa kirjallisuutta. Tästä syystä opinnäytetyö painottaa edellä mainituilla menetelmillä kerättyä kokemuksellista aineistoa. Näitä tuloksia käsittelen yhdessä varhaiskasvatuksen alan sekä seikkailukasvatuksen alan kirjallisuuden kanssa.

6 TULOKSET JA ANALYSOINTI

Tässä luvussa esittelen kehittämistyöni tuloksia eri teemojen kautta. Teemat ovat syntyneet tutkimuskysymyksiin ja tuloksiin perustuen. Teemoina ovat: seikkailukasvatus kiinnostaa, mutta sitä ei tunneta, luonto käytetyin seikkailutoiminnan ympäristö, seikkailukasvatuksen menetelmät sekä seikkailukasvatus tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä.

Kuvio 6. Webropol -kyselyn vastausmäärä maakunnittain.

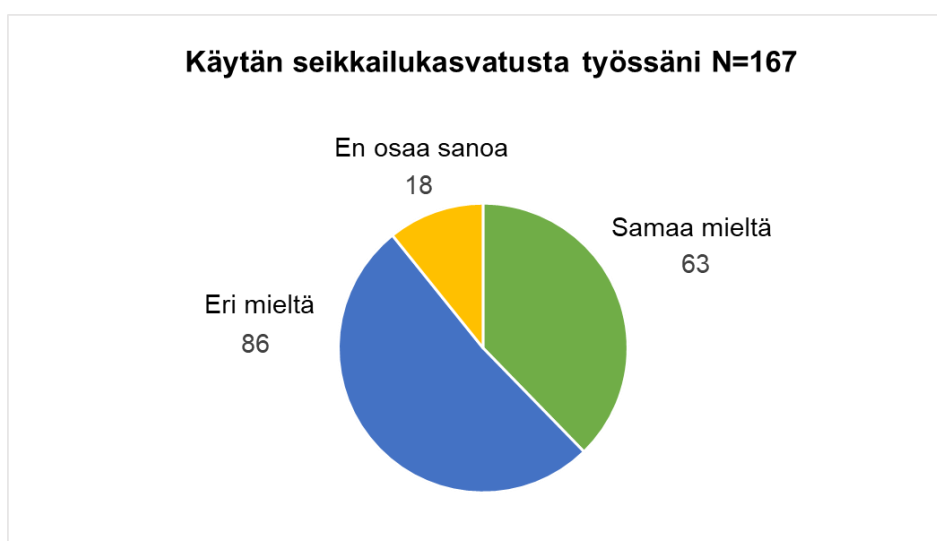
Webropolilla toteutettuun sähköiseen kyselyyn vastasi yhteensä 174 henkeä ympäri Suomea (ks. Kuvio 6). Ylivoimaisesti suurin osa vastaajista työskenteli päiväkodissa (N=113), seuraavaksi suurin ryhmä oli esikoulussa (N=18) sekä seurakunnissa (N=13) työskentelevät. **Tavoitteellista seikkailukasvatusta** toteuttaneita (N=78) oli lähes yhtä paljon kuin heitä, jotka eivät sitä olleet toteuttaneet (N=82) kun taas pieni osa vastaajista eivät olleet varmoja (N=19). Hyödynnän kyselyn aineistoa niin, että

analysoidessani toiminnan laatua, menetelmiä sekä vaikutuksia lasten kehitykseen, huomioin vain seikkailukasvatusta toteuttavien vastaajien aineiston. Muissa aiheissa hyödynnän myös muiden vastaajien aineistoa.

6.1 Seikkailukasvatus kiinnostaa, mutta sitä ei tunneta

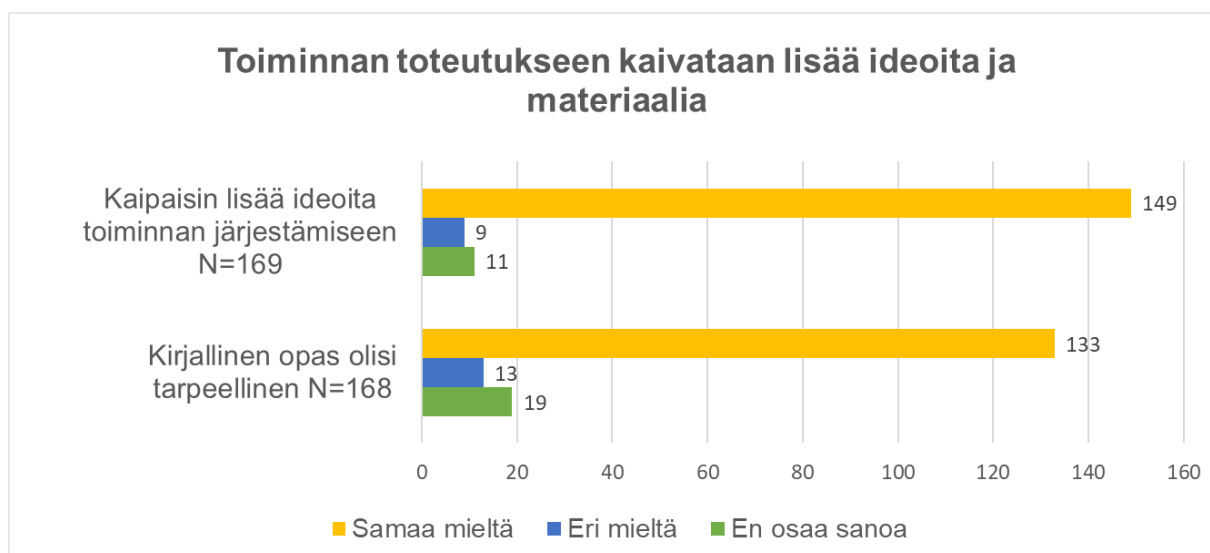
Kyselyn 174 vastaajasta 81 henkeä ilmoitti monivalintakysymyksessä seikkailukasvatuksen olevan tuttua. Samassa kysymyksessä 87 vastaajaa ilmoitti, että seikkailukasvatus ei ole tuttua tai siihen ei osattu ottaa kantaa. Suurimmat erot näiden vastaajaryhmien välillä olivat kysymyksissä, joissa käsiteltiin toteutettua toimintaa. Seikkailutoiminnan ollessa tuntematonta myös uskallus ja tietotaito sen toteuttamiseen oli vähäistä.

Monivalintakysymykseen seikkailukasvatuksen käytöstä työssään vastasi yhteensä 167 vastaajaa (ks. Kuvio 7). Tämä kysymys käsitteli seikkailutoiminnan käyttöä ilman tavoitteellisuutta. 63 vastaajaa ilmoitti käyttävänsä seikkailukasvatusta työssään, heille seikkailukasvatus oli myös pääasiassa tuttua ja sen toteuttamista pidettiin helppona (N=56). Vastaajille, jotka eivät toteuttaneet seikkailukasvatusta (N=86) ei itse kasvatusmuotokaan ollut tuttu. Toisaalta toiminnan toteuttamisen helppoudessa mielipiteet jakautuivat melko tasaisesti eri vaihtoehtojen välillä: samaa mieltä (N=25), eri mieltä (N=21) sekä en osaa sanoa (N=39) välillä.

Kuvio 7. Yli puolet kyselyn vastaajista eivät käytä seikkailukasvatusta työssään.

Seikkailukasvatusta työssään toteuttavista (N=63) hieman yli puolet kokivat **uskalluksen** (N=36) ja **tietotaidon** (N=38) olevan riittävää. Moni myös koki näiden toiminnan toteutukseen liittyvien asioiden, uskalluksen (N=25) ja tietotaidon (N=22), olevan puutteelliset. Samankaltainen jako näkyi myös toteutettavan toiminnan tavoitteellisuudessa; 30 vastaajaa toteuttivat tavoitteellista toimintaa ja 22 vastaajaa eivät. Vastaajille, jotka toimintaa eivät toteuttaneet työssään kokivat uskalluksen (N=57) sekä kyseiseen kasvatukseen liittyvän tietotaidon (N=66) olevan pääasiassa puutteellista. Toimintaa pidettiin kuitenkin **tavoitteellisena** (N=36) tai siihen ei osattu kommentoida (N=27). Varhaiskasvatukseen soveltuvasta **seikkailutoiminnasta kaivataan lisää tietoa ja ideoita** toiminnan toteuttamiseen kirjallisena materiaalina (ks. Kuvio 8).

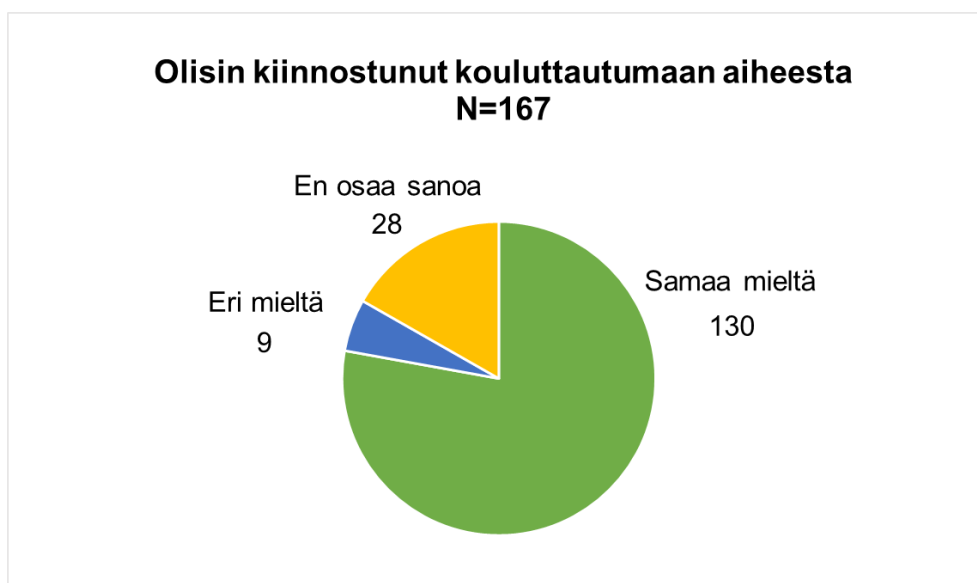

Kuvio 8. Suurin osa kyselyyn vastanneista kokevat seikkailukasvatuksellisen oppaan sekä uudet ideat tervetulleiksi materiaaleiksi toiminnan järjestämisen helpottamiseksi.

Kyselyn mukaan seikkailukasvatus koetaan **kiinnostavana**, mutta tietoa ja taitoa on vähäisesti. Osa vastaajista, jotka arvioivat toteuttaneensa seikkailukasvatusta, kertoivat palautteessa seikkailukasvatuksen määritelmän jääneen avoimeksi. Valinta siitä, oliko tavoitteellista seikkailukasvatusta toteuttanut, jäi osalta vastaajista kyselyssä annetun määritelmän varaan. Toimintaa ei välttämättä toteuteta seikkailukasvatuksena, mutta kyselyyn vastattaessa on koettu oman toiminnan olevan seikkailullista

sekä varhaiskasvatuksena tavoitteellista. Kyselyyn voitiin siis vastata ilman aikaisempaa tietämystä seikkailukasvatuksesta sen mukaisesti, miltä se kyselyssä kuulosti.

Suuri osa kyselyyn vastanneista ovat kiinnostuneita **kouluttautumaan** seikkailukasvatukseen liittyen (ks. Kuvio 9). Seikkailukasvatuksen kurssit ovat useimmiten pitkäkestoisia koulutuksia, jotka vaativat erikoistarpeita ja taitoja sekä hyödyntävät vaativampia menetelmiä, kuin mitä päiväkotitoimintaan sovellettaessa olisi tarpeellista. Koulutukset ja kurssit on usein myös tarkoitettu henkilöille, jotka ovat jo aikaisemmin tutustuneet seikkailukasvatukseen ja hakevat jatkokoulutusta. Koulutukset, joihin ei tarvita varsinaista kokemusta etukäteen ovat nekin pitkäkestoisia sekä tähtäävät usein jopa ammattikorkeakoulun tasoihin pätevyyksiin. (mm. Suomen nuorisokeskusyhdistys 2017b.) Seikkailuliikunta on suunnattu enemmän pienten lasten kanssa toimiville, kuten varhaiskasvattajille. Näitä kursseja järjestää Liikunta ja Urheily ry. (Liiku ry 2017.)

Kuvio 9. Kyselyn vastaajista suurin osa olisi kiinnostunut kouluttautumaan seikkailukasvatukseen liittyen.

Kyselyn mukaan päiväkotitarpeisiin kaivataan erityisesti lyhyitä työn ohella suoritettavia koulutuksia, jotka vastaisivat toimintaa aloittelevan kysymyksiin sekä antaisivat lisäideoita monipuolisen toiminnan järjestämiseen. Koulutuksien tulisi painottaa vähäisillä rahallisilla resursseilla ja välineistöllä sekä lasten kanssa ja helposti hoitopäivän aikana toteutettavien seikkailujen suunnitteluun ja toteutukseen. Vähäisillä resursseilla ja välineistöllä siksi, että useammalla päiväkodilla olisi paremmat mahdollisuudet toteuttaa toimintaa. Tällöin myös päiväkodit, jotka eivät erikoistu seikkailukasvatukseen pystyisivät helpommin käyttämään seikkailutoiminnallisia menetelmiä. Uskon, että tähän kasvatustapaan painottavilla olisi kiinnostusta myös resurssien kannalta vaativampaan toimintaan panostaville ideoille ja pidemmille kursseille tai koulutuksille. Päiväkodin toimintaa määrittelee myös erilaiset tavoitteet (Varhaiskasvatustutkimuslaki 2016; Opetushallitus 2016), joiden kautta toimintaa tulisi lähestyä.

Vaikka työntekijällä olisikin ollut kiinnostusta ja taitoa seikkailutoiminnan järjestämiseen, ei sitä silti aina toteutettu. Esimerkiksi kollegan vastahakoisuus sekä muuttaman tunnin lyhytkurssin ideoiden siirtämisen ja toteuttamisen vaikeus omaan työympäristöön vaikuttavat toiminnan järjestämiseen. Aiheeseen perehtymättömien kollegoiden vaikeus poiketa tutuista kaavoista sekä puutteellinen ymmärrys toiminnan ja toteutustapojen monipuolisuudesta vaikeuttaa uuden toimintamenetelmän toteuttamista. Seikkailukasvatuksen on suurelle osalle varhaiskasvatuksen alalla vieras, mutta sen toivotaan levittyvän laajemmalle erityisesti erilaisten materiaalien ja kursien muodossa, kuten alla olevista Webropol-kyselystä tehdyistä pominnoinnista on nähtävissä:

Ainakin oman työpaikan työyhteisön toivoisin ymmärtävän, että tätä voisi jokainen toteuttaa omalla tavallaan. Harmi, että niin moni ei uskalla poiketa tutuilta ja turvallisilta tavoilta tehdä varhaiskasvatustyötä.

Seikkailukasvatus on itselleni tuttu asia, mutta luulen, että läheskään kaikki varhaiskasvatustutkijat eivät sen monimuotoisuutta, vaikutuksia ja mahdollisuuksia tunne. Sitä myös käytetään mielestäni liian vähän yleisesti varhaiskasvatuksessa. Seikkailukasvatus rules!

6.2 Luonto on käytetyin seikkailutoiminnan ympäristö

Metsä- ja luontoympäristö on selkeästi käytetyin seikkailutoiminnan ympäristö. Kyselyssä tavoitteellista seikkailukasvatusta toteuttaneet vastaajat mainitsivat vapaamuotoisissa kirjallisissa vastauksissaan luonto- ja metsäympäristön selkeästi useammin muihin ympäristöihin verrattuna (N=31). Kyselyssä ei kysytty ympäristöistä, joissa seikkailukasvatusta toteutetaan, vaan yleisesti toiminnan laadusta.

Seikkailutoimintaa on helppo toteuttaa metsä- ja luontoympäristössä, onhan valtaosalla suomalaisista jonkinlaista kokemusta erilaisista retkistä ja leireistä. Suomessa on pitkät erä- ja retkeilyperinteet jotka näkyvät edelleen sekä kasvatusalalla että vapaa-ajalla. Näitä perinteitä hyödynnetään paljon myös suomalaisessa seikkailukasvatuksessa. (Karppinen & Latomaa 2015, 84-98.) Metsään on helppo liittää erilaisia tarinoita, rakentaa majoja sekä kokea jännitystä erilaisten toimintojen kautta. Luonto on nykypäivänä monelle lapselle myös vieraampi toimintaympäristö (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 65, 66), joka tuo toimintaan helposti lisäjännitystä. Lapset kuitenkin yleisesti pitävät luonnossa olemisesta, kuten alla olevasta lainauksesta voi huomata.

”Tiedäks mitä, me voitais kyllä mennä joka päivä tänne metsään retkelle. Mä niin tykkään tästä.”

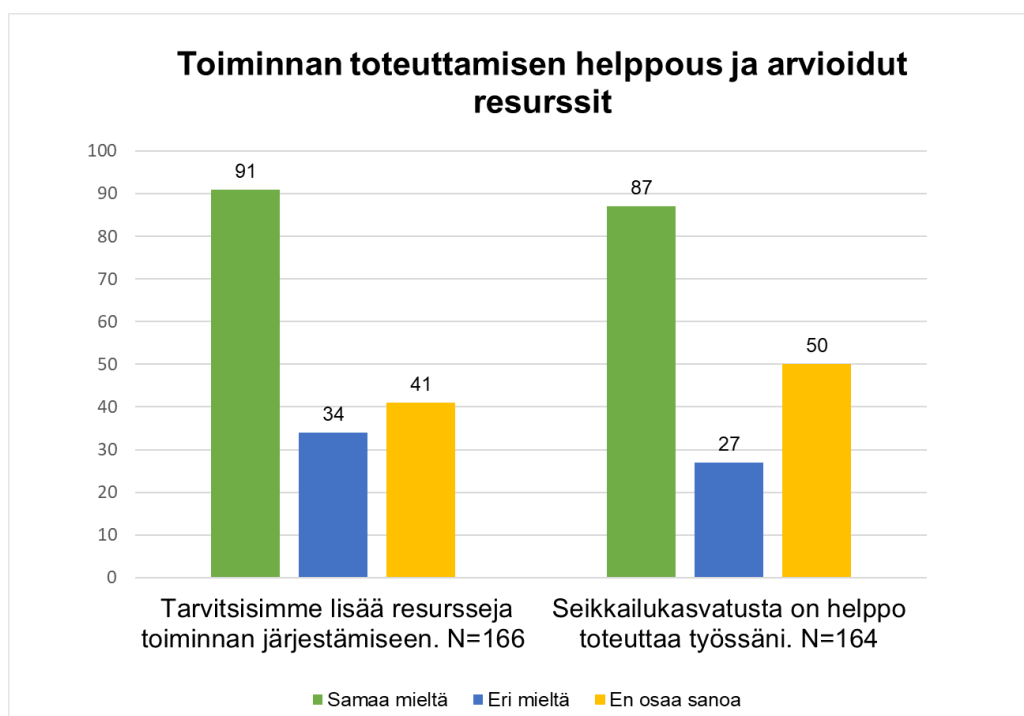
Seikkailukasvatukseen kuuluu hyvin vahvasti luonnossa toimiminen. Tämä käy ilmi kaikesta seikkailukasvatuksen kirjallisuudesta, jossa on kuvattu useita luonnossa toteutettavia seikkailukasvatuksen menetelmiä. (mm. Kokljuschkin 1999; Lehtonen 2016.) Luonto on tärkeä muutenkin kuin ympäristönä, joka mahdollistaa monenlaisen toiminnan. Toiminnan ohella opitaan esimerkiksi jokamiehen oikeuksia sekä arvostamaan ja tuntemaan luontoa. Kasvatukselliseen seikkailutoimintaan voi kuulua myös ympäristö- tai luontokasvatusta. (Lehtonen 2016.) Mikään ei kuitenkaan puhu muita toimintaympäristöjä vastaan.

Kyselystä voitiin havainnoida, että seikkailla voi luontoympäristön lisäksi missä vain, kuten sisätiloissa tai päiväkodin pihalla. Myös kaupunkiseikkailut ovat mahdollisia kuten Rinta-Harri & Seppälä haastatteluissakin kertoivat. Sisätiloja voi hyödyntää, kunhan toimintaan saadaan sisällytettyä seikkailukasvatukselle oleellisia yllättäviä ja

jännittäviä hetkiä (Karppinen & Latomaa 2015). Seikkailu ei vaadi tietynlaista ympäristöä, tärkeämpää on, että niin lapset kuin aikuisetkin lähtevät toimintaan mukaan seikkailumielellä. Päiväkodeilla on tutkitusti monenlaisia liikuntatiloja ja -alueita käytettävissään (Ruokonen ym. 2009). (Kuvio 9.) Näissä liikuntatiloissa ja -alueilla on mahdollista toteuttaa myös monipuolisesti kasvatuksellista seikkailutoimintaa. Kokeilimme Tammentuvalla sisäseikkailuja onnistuneesti. Toteutus oli hyvin samanlainen kuin ulkonakin, mutta sovellettu sisätiloihin sopivaksi. Seikkailu tehtiin päiväkodin rakennuksen alakertaan, joka oli osallistuville lapsille tuntemattomampaa aluetta.

6.3 Seikkailukasvatuksen menetelmät

Seikkailullisen toiminnan järjestämisessä **resurssit** koetaan usein riittämättömiksi, vaikka sen toteuttamista pidetään helppona (ks. Kuvio 10). Erityisesti kuntasektorilla on havaittavissa kielteisyyttä uuden lisäkustannuksia aiheuttavan toiminnan käyttöönotosta. Negatiivinen mielipide ei välttämättä ollut henkilökohtainen, vaan koski enemmän kuntasektorin resursseja sekä niiden käyttökohteiden valintoja. Tässä kehittämistyössä ei kysytty minkälaisista resursseista puutetta koettiin, mutta aineistosta pystyi kuitenkin ymmärtämään erityisesti rahallisen tai välineistön sekä tiedollisen ja taidollisen resurssien puutetta. Tässä työssä onkin pyritty kehittämään erityisesti vähäisillä resursseilla toteutettavaa toimintaa ja näin helpottamaan toimintamuodon käyttöönottoa. Tammentuvan tavoitteena on toteuttaa seikkailukasvatusta osana muuta toimintaa, jolloin toiminnan tulisi olla helposti ja mahdollisimman paljon jo olemassa olevaa välineistöä hyödyntävää. Kasvatuksellisen seikkailutoiminnan järjestäminen vaatii kuitenkin, kuten muunkin toiminnan järjestäminen, aikaa suunnitteluun. Erityisesti uutena toimintamuotona, toiminnan suunnittelu voi viedä helposti enemmän aikaa kuin ennestään tutut toimintamuodot.

Kuvio 10. Toiminnan toteuttamiseen kaivataan lisää resursseja, vaikka toiminnan koetaankin olevan helposti toteutettavissa omassa työssä.

Seikkailukasvatuksen toteuttamisen ei kuitenkaan tarvitse vaatia suuria resursseja. Suomessa seikkailu ajatellaan usein liian vaikeaksi. Tarinan keksiminen itse, ulosmeno ja päivittäiset rutiinit voivat olla seikkailua. Rinta-Harri pohti haastattelussa, tarvitseeko seikkailun aina olla ohjattua ja etukäteen tarkasti suunniteltua toimintaa. Lapsi voi kokea säiden armoilla olemisen seikkailuna. Seikkailukasvatukseen voi siis sisältyä sekä etukäteen suunniteltuja ja ohjattua toimintaa että vapaampaa henkilökohtaisella tasolla tapahtuvaa seikkailua. Seikkailua voidaan toteuttaa jopa arkisessa toiminnassa. Toimintaan tulisi kuitenkin saada sisällytettyä seikkailukasvatukselle olennaista sisältöä, kuten jännittäviä ja epätavallisia hetkiä. (Karppinen & Latomaa 2015.)

Erikoistumisen kautta päiväkodilla voi olla enemmän resursseja toiminnan järjestämiseen. Jos seikkailukasvatuksella halutaan monipuolistaa jo olemassa olevaa toimintaa, voi mahdollisia varustehankintoja tehdä vähitellen ja tarpeen mukaan. Myös toi-

minnan laatu vaikuttaa paljon resurssien tarpeeseen. Usein eniten resursseja vaativia hankintoja ovat erilaiset majoitteet, kuten kota tai joukkueteltha. Retket voivat sijoittua kauemmas, jolloin voidaan tarvita esimerkiksi bussikuljetusta. Jos hoitopäiviä toteutetaan poissa päiväkodin välittömästä läheisyydestä, voidaan tarvita myös ruuanlaittoon ja syömiseen sekä tarvikkeiden kuljettamiseen tarkoitettua välineistöä. Toiminnan aloituksen tiedollisten ja taidollisten sekä mahdollisesti materiaalistien resurssien hankinnan jälkeen toiminta ei välttämättä tarvitse enempää resursseja kuin muukaan varhaiskasvatuksen toiminta. Toiminnan laatu sekä määrä vaikuttavat paljon tarvittaviin hankintoihin.

Tammentuvan päiväkodin tavoitteena on tuoda arkiseen toimintaan seikkailukasvatuksen avulla lisää monipuolisuutta, lisätä yhteisöllisyyttä sekä vähentää kiusaamista. Seikkailutoiminnan tullessa osaksi olemassa olevaa toimintaa, painottuu resurssien hankinta tiedollisiin ja taidollisiin resursseihin. Materiaaleja Tammentuvalta löytyy jo ennestään esimerkiksi köysien, pressujen ja autonrenkaiden muodossa monien muiden tavanomaisten päiväkotitarvikkeiden lisäksi.

Seikkailukasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa metsä- ja retkipainotteisena toimintana (ks. Kuvio 11). Ne voivat sisältää monenlaista toimintaa, mutta useimpien retkien yhteydessä mainittiin vapaampimuotoista leikkiä ja rakentelua sekä ohjattuja toimintoja. Retket eivät siis sisällä suurempia suunniteltuja seikkailukokonaisuuksia. Retkillä ja metsässä voidaan esimerkiksi rakentaa majoja, tutkia luontoa, tehdä erilaisia ratoja, kiivetä puissa ja isoilla kivillä, poimia marjoja, liikkua ja syödä eväitä. Haastattelussa Valli kertoi, että heillä käydään pitkällä neljänkin kilometrin kävelyretkillä koko päiväkodin väen kanssa. Lapset jaetaan ryhmiin jaksamisen mukaan, jolloin kaikki pääsevät etenemään sopivassa vauhdissa ja matkan pituus pysyy sopivana. Jaarlin päiväkotien Aulangon metsäryhmässä pyöräillään paljon kävelyn lisäksi. Pyöräilyretkillä käydään metsäryhmän lisäksi myös koko päiväkodin väen kesken. Tällöin osa lapsista tulee mukaan matkaan potkupyörillä.

Kuvio 11. Kyselyyn vastanneiden tavoitteellista seikkailukasvatusta toteuttavien useimmiten mainitsevat seikkailukasvatuksen menetelmät.

Varhaiskasvatuksessa toteutetut **seikkailukokonaisuudet** ovat usein teemoitettuja tai satuun perustuvia. Teemat ja sadut päästävät mielikuvituksen valloilleen sekä helpottavat arkisten asioiden ja tuttujen elementtien liittämistä seikkailuun (Kokljuschkin 1999, 61). Seikkailut voivat olla esimerkiksi ratoja, tehtäviä ja aarteenmetsästystä. Pituudeltaan lyhyitä hoitopäivän sisällä toteutettavia tai koko vuoden jatkuvia seikkailuja. Ratoja voi olla erilaisia, esimerkiksi köysiratoja joilla kiipeillään tai köyttä seurataan, ratoja joilla edetään rastilta toiselle sekä tempuratoja. Radoilla voidaan edetä ryhmissä tai yksittäin. Myös lasten vanhempia otetaan mukaan seikkailuun erityisesti erilaisissa tapahtumissa ja juhlatilaisuuksissa.

Mielikuvitus on tärkeä osa varhaiskasvatuksessa toteutettavassa seikkailukasvatuksessa. Satujen, teemojen ja hahmojen avulla saadaan toimintaan uudenlaisia näkökulmia. Köysiradan avulla voidaan joutua ylittämään joki tai suo ja metsäneläimet voivat kutsua lapsia auttamaan mitä erilaisemmissa asioissa. Päiväkodille voi ilmes-tyä kirjeitä, joissa on ollut jokin ratkaistava ongelma tai tehtävä, joka on johdattanut seikkailuun. Tammentuvalla lähdettiin metsästämään poliisien etsimää leijonaa lähimetsästä sekä autettiin Heikki Hiirtä ja Penna Pupua etsimään kadonnutta Anna Api-

naa kartan avulla. Lasten seuratessa aikuisen esimerkkiä on tärkeää, että seikkailun teemaan eläydytään (Kokljuschkin 1999).

Myös **lasten keksimistä ideoista** voidaan toteuttaa hyviä seikkailuja. Lapsen huomioiminen, erilaisiin tilanteisiin ja ajatuksiin reagoiminen on tärkeää. Kun aikuinen on valmis heittäytymään mukaan lapsen mielikuvituksen tuottamiin tilanteisiin, voi syntyä suuriakin seikkailuja.

Seikkailutoimintaan voi sisällyttää mitä vain **pedagogisia tavoitteita**. Kasvattajalla on myös hyvät mahdollisuudet havainnointiin toiminnan ohella. Sanoja voidaan muodostaa kirjaimista, jotka joudutaan ensin etsimään. Matematiikkaa voidaan helposti harjoitella kävyillä, kivillä tai metsästä löytyvillä laskentakepeillä, jotka lapsi saa itse maalata. Kirjoittamista voi harjoitella piirtämällä esimerkiksi hiekkaan tai muodostamalla kirjaimia luonnon materiaaleilla. Rinta-Harri kertoi haastattelussa metsäryhmän tekävän usein ruokaa itse luonnossa. Lapset ovat mukana ruuan teossa, jonka aikana tulee opittua esimerkiksi matematiikkaa ruuanlaiton lisäksi. Kädentaitoja voi harjoitella rakentelulla ja esimerkiksi keppien veistelyllä. Aikuisen tuli myös Rita-Harrin mukaan opastaa lapsia näiden tekemiseen tarvittavien välineiden, kuten puukon ja sahan turvalliseen käyttöön.

Seikkailun ei tarvitse kestää kauaa ja sopii **kaikenikäisille** lapsille. Eri ikäiset lapset ymmärtävät seikkailun eri tavalla. Pienimmille lapsille jännitystä ja seikkailuja tuo jo päiväkodin aitojen ulkopuolelle tai johonkin erilaiseen paikkaan meneminen. Toiminta on usein melko tuttua ja turvallista, enemmän motorisesti haasteellista. Pienet asiat, kuten käpyjen kerääminen, metsässä liikkuminen ja eväiden syöminen voivat olla pienimpien lasten seikkailuja. Päivähoidossa olevat pienimmät lapset eivät usein vielä osaa puhua tai eivät osaa sanoittaa ajatuksiaan. Tämän ikäisten kanssa toimiessa tulisi aikuisen luoda seikkailulle turvallinen loppu, joka jättää lapselle hyvän olon.

6.4 Seikkailukasvatus tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä

Seikkailukasvatukselle on annettu paljon erilaisia tavoitteita, joihin voidaan pyrkiä riippuen toiminnan laadusta sekä toimintaan osallistuvasta ryhmästä (mm. Kokljuschkin 1999, 35-57; Lehtonen 2016). Tämän kehittämistyön aineisto kertoo seikkailukasvatuksen kehittävän lasta kokonaisvaltaisesti. Seikkailukasvatukseen tutustuneet myös arvostavat sen monipuolisuutta sekä tuloksia kasvatustyössä.

Opinnäytetyöhön kerätyn aineiston mukaan seikkailukasvatuksessa kehittyvät erityisesti **sosiaaliset ja yhteisölliset taidot**. Tämä näkyy esimerkiksi kannustamisena, auttamisena ja yhteistyönä, kuten alla olevasta aineistosta poimitusta lainauksesta voimme huomata. Seikkailukasvatus on erittäin hyvä tapa **ryhmäyttämiseen**. Myös **henkiset taidot**, kuten itsetunto, rohkeus ja motivoituminen kehittyvät. Seikkailutoiminnan ollessa usein hyvin liikunnallista, vaikuttaa se myös **fyysisiin taitoihin**, kuten motoriikan kehittymiseen luonnon ja erilaisten ratojen mahdollistaessa hyvin monipuolisen liikkumisen. (Kuvio 12.)

”...Kun aikuinen sanoo ’hyvä, kyl sä pääset’, niin ei se vaikuta ollenkaan niin, mutta kun se porukan niin sanottu iso poika sanoo sille pienemmälle pojalle ’hei sä pääset, kyl sä pystyt tekemään sen!’. Mieti kuinka se rinta-kehä kuule pullistuu ja ilme kirkastuu.”

Lasten toimiessa **yhdessä** eri-ikäisten lasten kanssa, pääsevät vanhemmat lapset huolehtimaan ja auttamaan nuorempia. Eri ikäisten lasten toimiessa yhdessä saavat he toisiltaan kannustusta, apua ja vahvistusta. Vanhemmat lapset myös huolehtivat mielellään pienemmistään. Annettaessa lasten yrittää ensin selvittää asioita keskenään, he oppivat miettimään asioita monelta puolelta ja tekemään päätöksiä. Aikuisen on kuitenkin tärkeää olla lähettyvillä apua tarvittaessa.

Tammentuvan toiveena oli saada vähennettyä lasten keskistä **kiusaamista** seikkailukasvatuksen avulla. Kiusaamista ehkäistessä lasten on tärkeä oppia sosiaalisia-, itsesäätely- sekä tunnetaitoja (Repo 2015, 26-30, 104-120). Tässä kehittämistyössä kerätyn aineiston sekä kirjallisuuden perusteella näitä taitoja voidaan oppia seikkailukasvatuksen avulla. Seikkailukasvatuksella voidaan vaikuttaa kiusaamiseen eh-

käisevästi, kuten aineistosta poimitusta lainauksesta voimme huomata. Tunnetaitoja voidaan oppia jännittävässä seikkailutoiminnassa, jossa toimitaan usein ryhmän kanssa (mm. Rätty 2011, 11). Lapsi oppii parhaiten toiminnan kautta, kuten kävelemään kävelemällä ja puhumaan puhumalla (Kokljuschkin 1999, 60). Seikkailukasvatuksessa opitaan paljon erilaisia taitoja, tuntemaan itseä sekä muiden kanssa toimimista. Lapsille pyritään antamaan vapautta kokeilla ja toimia itse.

”Ei kukaan kiusaa, kaikki haluaa pitää toisista huolta et kaikki selviää siitä (seikkailutoiminnasta) (--).”

Kuvio 12. Seikkailukasvatuksen arvioidut hyödyt poimittuna kirjallisista vastauksista. Vastaajina tavoitteellista seikkailukasvatusta toteuttavat varhaiskasvattajat.

Ryhmässä toimiminen ja **sosiaalisten taitojen** oppiminen kulkevat käsi kädessä. Lapsi haluaa luontaisesti kuulua erilaisiin ryhmiin, kuten vertaisryhmään. Tällöin lapsella on mahdollisuus peilata itseään muihin, oppien sitä kautta omasta itsestään (Järasto & Sinervo 1997). Ryhmässä toimiessa opitaan myös sosiaalisia taitoja, eli vuorovaikutustaitoja sekä taitoa tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa (Vilén ym. 2006). Seikkailukasvatuksessa suositaan toimintoja, joissa yksilö toimii yhdessä mui-

den kanssa. Ratkotaan erilaisia ongelmia sekä tarvitaan eri yksilöiden taitoja. Näissä toiminnoissa tarvitaan ja opitaan edellä mainittuja sosiaalisia taitoja.

Myös lasten **itsetunto** sekä **-luottamus** kehittyvät seikkailutoiminnassa. Lapset oppivan paljon itsestään, taidoistaan sekä vahvuuksistaan toiminnassa, joka antaa lapsen kokeilla ja ylittää omat odotuksensa. Kun lapsi saa toistuvasti kokeilla jotain jännää, minkä onnistumisen tasosta hän ei tiedä hän oppii tuntemaan itseään ja omia taitojaan. Näiden kautta syntyy myös varmuus ja rohkeus uusiin haasteisiin ja jännittäviin asioihin. Lapsi tietää mitä hän osaa ja on valmis kokeilemaan ja oppimaan lisää. Lasten siirtyessä kouluun tuo uusi ympäristö ja ihmiset uudenlaisia haasteita, jolloin on tärkeää tuntea itsensä sekä kokea itsensä osaavaksi ja hyväksi ihmiseksi. Rinta-Harri kertoo metsäryhmässä painotettavan opettamisen sijaan enemmän oppimisen tukemista. Oppiminen tulee toiminnassa automaattisesti, mutta ilman varsinaista opettamista. Haastattelussa Seppälä kertoi, että alle kouluikäiselle lapselle asioiden tutkiminen ja kokeminen ovat akateemista tietoa tärkeämpiä. Hän totesi myös näin:

” (--) Se henkinen pääoma mitä niille tästä tulee ja toi itsetunnon ja itseluottamuksen kehittyminen, ne on niitä tärkeimpiä asioita”

Alle kouluikäinen lapsi **liikkuu** mielellään paljon ja siten harjoittaa **motorisia** kykyjään (Vilén ym. 2006, 144). Metsä tarjoaa lapselle monipuolisen maaston liikkuu erilaisin tavoin. Lapsi hyötyy epätasaisen maaston sekä esimerkiksi puissa kiipeilyn tarjoamasta vaihtelusta verraten tasaiseen rakennettuun ympäristöön. Tämä harjaannuttaa motoriikkaa ja kehon hallintaa. Jaarlin päiväkodin Aulangon metsäryhmässä liikutaan paljon ja eri tavoin, Rinta-Harri kertoikin haastattelussa lasten kunnon olevan huippulaatua. Luonnossa ja metsissä on lapsille hyvät mahdollisuudet liikkuu monipuolisesti. Myös eri vuodenajat antavat liikkumiseen monipuolisuutta. Tämän lisäksi luonto tarjoaa vesistöjä, mäkiä, kiipeilymahdollisuuksia, hyppimistä kiveltä toiselle ja paljon muuta. Liikunta vaikuttaa tutkitusti ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen (mm. Tourula & Rautio 2014).

Yleisesti ottaen **lapset pitävät** seikkailullisesta, jännästä ja toiminnallisesta tekemisestä. Seikkailukasvatuksen avulla voidaan toteuttaa lapselle ominaisia tapoja toimia,

eli leikkimiä, liikkumista, tutkimista ja taiteellista kokemista ja ilmaisua (Opetushallitus 2016). Kuten alempana olevista lainauksista voimme huomata, kasvatuksellisen seikkailutoiminnan koettiin sopivan myös **erityislapsille**. Lapsi voi olla kognitiivisista erityistarpeista huolimatta motorisesti lahjakas. Tällöin monipuolinen luontoympäristö antaa lapselle mahdollisuuden loistaa taidoillaan. Lapselle sopivan haasteellisen, ominaisten toimintatapojen sekä luonnossa toteutetun toiminnan avulla voidaan mahdollistaa turvallinen oppimisympäristö. Tässä ympäristössä saa tutkia ja tehdä haluamiaan asioita, kokeilla tai olla kokeilematta sekä onnistua tai epäonnistua ilman arvostelua. Luontoympäristöön mahtuu ääntä ja toiminta-alue on usein laajempi kuin sisätiloissa.

(Seikkailuohjaajan) Koulutuksesta on ollut äärettömän suurta hyötyä työssäni, varsinkin erityislasterien kanssa.

”Ja nyt kun meillä on yksi aika haastavakin lapsi niin retkillä, seikkailuisa tuol metsässä mennään, hän on ku ihmisen mieli. Ei näy mitään ongelmaa siellä.”

Seikkailukasvatus on **lapsilähtöistä** toimintaa, joka antaa lapselle mahdollisuuden vaikuttaa moniin asioihin sekä olla itse tekijänä. Lasten iloitsevat, motivoituvat ja saavat onnistumisen kokemuksia seikkailutoiminnasta. Toiminta on siis kasvatuksellisten tavoitteiden sekä lapsen kehitystä tukevan toiminnan lisäksi myös lapsille mieluisaa.

7 SEIKKAILUKASVATUKSEN OPAS PÄIVÄKOTI TAMMENTUVALLE

Opinnäytetyöni lopputuotoksena oli kasvatuksellisen seikkailutoiminnan oppaan luominen päiväkotitammentuvalle. Opas on tiivis, mutta kattava ensikosketus seikkailukasvatukseen painottuen varhaiskasvatuksen kenttään. Oppaan on tarkoitus toimia lyhyenä johdatuksena aiheeseen. Se on rakennettu vastaamaan mahdollisimman hyvin toimintaan tutustuvan ja aloittelevan varhaiskasvattajan tarpeita. Seikkailukasvatuksen kentän kirjallisuus voi tuntua aiheeseen tutustuvalla turhan tieteelliseltä. Olenkin pyrkinyt luomaan mahdollisimman selkeän, mutta kattavan tietopaketin seikkailukasvatuksen tärkeimmistä piirteistä.

Opas sisältää (ks. Kuva 2) lyhyen katsauksen seikkailukasvatukseen. Käsittelen lyhyesti seikkailukasvatuksen oleellisia aiheita sekä toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioitavia asioita. Oppaan teoriaosa pohjautuu tähän tutkimukseen. Olen kerännyt oppaaseen monipuolisia leikkejä ja tehtäviä, kuten ongelmanratkaisu-, luonto- ja kommunikointitehtäviä. Leikkejä ja tehtäviä olen kerännyt laajasta kirjallisuudesta sekä muokannut itse aikaisempien kokemusten mukaisesti. Nämä on tarkoitettu joko sellaisenaan yksittäisinä toimintoina toteutettaviksi tai suuremmassa seikkailukokonaisuudessa hyödynnettäviksi. Seikkailukokonaisuuksiksi olen kerännyt aikaisemmin toteuttamiani ja suunnittelemani sekä muista lähteistä, kuten opinnäytteistä löytämiäni seikkailuja. Myös toiminnan purkuun olen kerännyt muutaman harjoitteen. Jokaiseen toimintaan olen listannut toiminnan tavoitteita, tarvittavia materiaaleja sekä ympäristön, jossa toimintaa voi toteuttaa. Joihinkin toimintoihin olen lisännyt vinkkejä siitä, miten muokata toimintaa haasteellisemmaksi, eri ympäristöön sopivaksi tai muuten erilaiseksi. Opas sisältää myös käytännönvinkkejä toiminnan toteuttamiseen, kuten varusteiden hankintaan sekä köysiratojen tekemiseen. Koin tärkeäksi, että toiminnan aloittaminen olisi helppoa ja vaivatonta. Muutaman tavanomaisimman solmun ja vinkin monipuolisten ja usein jo olemassa olevien varusteiden käytöstä helpottaa vähäisillä resursseilla toteutetun toiminnan monipuolistamisessa. Oppaan lopuksi olen kerännyt lisääaineistoa, joita voi hyödyntää erilaisten seikkailukasvatuksessa hyödynnettävien ideoiden etsimisessä.

SISÄLLYS

Seikkailukasvatuksesta lyhyesti	4	Näkymätön polku	15
Seikkailukasvatuksen menetelmiä	6	Laatikkoleikki	14
Leikkejä ja tehtäviä	6	Ryhmä jonglööraus	16
3 jalkaa 2 kättä	6	Köysiturnajaiset	17
Jäljitä viheltäjä	6	Ryhmäsukset	16
Sokeusrata	7	Köysiratoja	18
Kävyt	7	Tarkkuusheitto	18
Kaada puu	7	Iso domino	17
Laivamatka	8	Seikkailukokonaisuuksia	21
Sokea mato	8	Aartenmetsästys	21
Pressun käänkö	9	Leijonan metsästys	22
Luontotaide	9	Lentäjän matka	23
Vanteen kuljetus	10	Metsäpäivä	23
Olen puu	10	Toiminnan purku	24
Maistiaisat	11	Mielipidejana	24
Tuoksupussi	11	Kuvakortit	24
Hämähäkinseitti	11	Paikan merkitseminen	24
Labyrintti	12	Näytelmä	25
Kuupallo	12	Piirtäminen	25
Aistirata	13	Käytännön vinkkejä	26
Luottamusrinki	13	Majoitteet ja kalokset	26
Puomi	14	Köysiratojen rakentaminen	26
		Lisäaineistoa	30
		Lähteet	31

Kuva 2. Opas sisältää paljon erilaisia ideoita toimintaan sekä toteutusta helpottavia käytännönvinkkejä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää kasvatuksellisen seikkailutoiminnan mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen kentällä. Perehdyin työssä lapsen kehitykseen ja maailmaan sekä varhaiskasvatuksen säädöksiin ja tavoitteisiin. Tutustuin myös seikkailukasvatuksen teoriaan ja kasvattajana huomioitaviin asioihin. Koin termin 'seikkailukasvatus' sopivan parhaiten lasten maailmaan ja toimintaa parhaiten kuvaavaksi. Korostin työssä erityisesti laadullista aineistoa, jonka keräsin varhaiskasvatuksen alan ammattilaisilta.

Työni osoittaa varhaiskasvatuksen alan ammattilaisten kiinnostuksen seikkailukasvatukseen. Seikkailutoimintaa toteutetaan jo monessa päiväkodissa, mutta monilla toimintaa ei toteuteta resurssipulan takia. Työn ohella suoritettavia koulutusmahdollisuuksia sekä kirjallista materiaalia toimintaan tutustumisen sekä suunnittelun helpottamiseksi kaivattiin. Ideoita ja materiaalia toivoivat sekä seikkailukasvatukseen perehtyneet, että perehtymättömät varhaiskasvattajat.

Varhaiskasvatuksen tärkeimpiä tehtäviä on kasvattaa lapsia, antaa mahdollisuus kasvaa ihmisenä ja oppia tärkeitä elämäntaitoja. Seikkailukasvatuksen positiivisista vaikutuksista lasten kehitykseen ollaan vakuuttuneita. Toiminta vaikuttaa lapsen kehitykseen kokonaisvaltaisesti vahvistaen lasta psyykkisesti, kehittäen sosiaalisia taitoja sekä opettaen tärkeitä elämäntaitoja. Varhaiskasvatuksessa toteutetun kasvatuksellisen seikkailutoiminnan koettiin vaikuttavan myös pitkälle varhaiskasvatuksen jälkeen. Lapset osaavat käyttää oppimiaan tietoja ja taitoja uusissa tilanteissa sekä ajatella asioita eri näkökulmista.

Toimintaympäristönä luonto on ylivoimaisesti suosituin. Seikkailukasvatusta ajatellaan ja myös järjestetään ulkotiloissa ja erityisesti luonnossa. Varhaiskasvatukseen sovellettuna toimintana näen kuitenkin erilaiset ympäristöt toimintaa monipuolistavina tekijöinä. Suosittelen rohkeasti ajattelemaan seikkailutoimintaa muunakin kuin retkeilypainotteisena toimintana. Päiväkotirakennusten vähemmän käytetyt kellaritilat, pimenetyt alueet sekä arkiset tilat erilaisin keinoin muokattuna ja satujen höystämänä

mahdollistavat lapsille todellisia seikkailuja. Myös tutustumisretket paikallisiin kohteisiin voivat olla suuria seikkailuja pienelle lapselle.

Suuri osa ihmisistä Suomessa asuu kaupungeissa eikä lasten leikit sijoitu enää yhtä usein metsiin, jättäen metsät ja luonnon monet ihmeet tuntemattomiksi. Luontosuhteen rakentuminen vaatii luonnossa olemista, leikkimistä ja tutkimista. Jokaisen täytyy rakentaa luontosuhteensa itse, sitä ei voi toinen sanella tai kertoa millainen se on. Lapselle luontosuhde rakentuu helposti, kun annetaan aikaa olla luonnossa ja ihmetellä. On tärkeää mahdollistaa lapselle aikaa pysähtyä ja huomata erilaisia asioita luonnossa, ilman tarvetta kulkea tehokkaasti paikasta toiseen.

Seikkailukasvatus ansaitsee paikkansa varhaiskasvatuksen kentällä. Jokainen seikkailukasvatusta suunnitteleva ja ohjaava henkilö voi toteuttaa toimintaa itselle sopivalla tavalla. Toimintaa pystyy myös muokkaamaan jokaiselle ryhmälle ja tavoitteisiin sopivaksi. Seikkailukasvatuksen alan kirjallisuus ei anna kovin laajaa näkemystä toiminnan menetelmistä ja ne myös painottuvat nuorisotyöhön. Varhaiskasvatuksen alaa säätelevä laki sekä paikalliset säädökset vaikuttavat paljon alan toimintaan. Seikkailukasvatuksen tukiessa lapsen kehitystä kokonaisvaltaisesti on sen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa suuret. Toivonkin tämän työn kannustavan varhaiskasvattajia monipuoliseen seikkailutoimintaan.

Opinnäytetyön tilaaja päiväkoti Tammentuvan lastentarhanopettaja Eveliina Suutarinen kertoo työn antaneen paljon uutta tietoa ja innostaa kehittämään päiväkodin toimintaa seikkailutoiminnan avulla. Suutarinen kokee työn antamat tiedot hyödyllisiksi ja realistisiksi. Seikkailukasvatuksen teoriaa on sovellettu hyvin varhaiskasvatukseen sopivaksi ja helposti hyödynnettäväksi. Opinnäytetyö muistuttaa päiväkodin henkilökuntaa siitä, että seikkailu voi löytyä mistä vain ja että seikkailullisia menetelmiä voi ja kannattaa hyödyntää kaiken ikäisten lasten kanssa. Myös työn tuottama opas koettiin hyödylliseksi sekä helppokäyttöiseksi. Näin kevät kautena opinnäytetyö on myös innoittanut henkilökuntaa suunnittelemaan seikkailullista kevätjuhlaa.

Tämä opinnäytetyö sekä sen tuottama opas on yksi askel eteenpäin seikkailukasvatuksen tuomisessa tunnettavammaksi varhaiskasvatuksen alalla. Erityisesti yksityisten päiväkotien erikoistuessa erilaisiin asioihin, näkisin seikkailukasvatuksen yhtenä

hyvänä erikoistumisalueena. Yhteisöpedagogin rooli tässä yhteydessä voisi olla seikkailukasvatuksen kehittäminen ja henkilöstön kouluttaminen varhaiskasvatuksen alalla. Yhteisöpedagogin koulutus antaa kasvatustietoutta sekä mahdollisuudet erikoistua seikkailukasvatukseen.

Opinnäytetyöni aihe on ollut minulle alusta asti tärkeä sekä mielenkiintoinen. Tulen edelleen jatkamaan seikkailukasvatuksen parissa ja toivon kirjallisuuden kattavan tulevaisuudessa paremmin myös varhaiskasvatuksen alan. Toivon aiheen myös nousevan paremmin ihmisten näkyville. Koen työni suurimmissa määrin onnistuneen. Ensimmäisenä tämän tason työnä joitain asioita olisi voinut tehdä paremminkin, mutta omat tavoitteeni olen saanut täytettyä.

LÄHTEET

- Aartolahti, Tuija 2012. Miten metsä innostaa lasta. Luonto esikouluikäisen leikki- ja oppimisympäristönä. Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 2.3.2017.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/53624/Aartolahti_Tuija.pdf?sequence=1
- Arvonen, Sirpa 2014. Metsämieli. Luonnollinen menetelmä mielentaitoihin. Helsinki: Metsäkustannus.
- Drougge, Susanne 2007. Leikeistä ja seikkailuista luontosuhteeseen. Kuvaus Luonnossa kotonaan -toiminnan menetelmistä. Helsinki: Suomen Latu ry.
- Green Care Finland 2017. Luonto lasten kehityksessä. Viitattu 17.4.2017.
<http://www.gcfinland.fi/green-care-/vaikuttavuus/luonnon-terveytta-edistavat-vaikutukset/luonto-lasten-kehityksessa/>
- Forsström, Outi 2015. Päiväkodin touhuja ja tohinoita ulkoilmassa. Uutinen: Turun kaupunki, 9.3.2015. Viitattu 31.3.2017. https://www.turku.fi/uutinen/2015-03-09_paivakodin-touhuja-ja-tohinoita-ulkoilmassa
- Furman, Erna 1993. Auta lasta kasvamaan. Helsinki: Nuorisopsykoterapia-säätiö.
- Haapsalo, Tiina & Kirkkopelto, Katri 2013. Molli. Hyvällä mielellä vai pahalla päällä. Tunteet taidoiksi. Helsinki: Lasten Keskus.
- Halonen, Raija 2016. Johdatus tutkimustyöhön. Tutkimuksen lähestymistapa osa 2. Internet. Viitattu 31.3.2017.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2012. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hämeen Sanomat 2015. Luontosuhdetta ei solmita parijonossa. Viitattu 29.3.2017.
<http://www.hameensanomat.fi/uutiset/kanta-hame/280967-luontosuhdetta-ei-solmita-parijonossa>
- Itä-Suomen yliopisto 2017. Benchmarking eli vertailuanalyysi eli vertaiskehittäminen. Viitattu 29.3.2017. <https://www.uef.fi/benchmarking>
- Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu 2017. Haastattelu. Viitattu 26.2.2017.
<https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>
- Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy
- Kananen, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kanninen, Katri & Sigfrids, Arja 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Helsinki: PS-kustannus.

- Kangasniemi, Jani & Reitti, Mikko & Sillanpää-Reitti, Terhi 2009. Luonto- ja elämysliikunta. Helsinki: Opetushallitus & Koululiikuntaliitto. http://www.kll.fi/filebank/61-koululiik_luontoliikunta_netti.pdf
- Karlsson, Liisa & Riihelä, Monika 1995. Ajattelu alkaa ihmetyksestä. Ryhmätyöstä yhteistoiminnalliseen oppimiseen. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Karppinen, Seppo J.A. & Latomaa, Timo 2015. Seikkaillen elämyksiä 3. Suomalainen seikkailupedagogiikka. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Karppinen, Seppo J.A. & Latomaa, Timo (toim.) 2007. Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Karppinen, Seppo J.A. 2010. Seikkailukasvatus – erilainen tapa opettaa ja oppia. Teoksessa Latomaa, Timo & Karppinen, Seppo J. A. (toim.) 2010. Seikkaillen elämyksiä 2. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Karjalainen, Asko 2017. Mitä benchmarking-arviointi tarkoittaa? Viitattu 29.3.2017. <http://www oulu.fi/w5w/benchmarking/>
- Keskinen, Kimmo 2015. Seikkailijasta seikkailukasvattajaksi. Seikkailukasvatus ammattina. Turku: Koulutustalo Aavas Oy.
- Kielitoimiston sanakirja 2017. Seikkailu. Elämys. Viitattu 27.4.2017. <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>
- Kokljuschkin, Mikael 1999. Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Konttinen, Lea 2012. Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille. Uutinen: Sitra, 26.10.2012. Viitattu 2.3.2017. <https://www.sitra.fi/uutiset/luonnosta-hyvinvointia-lapsille-ja-nuorille/>
- Laine, Kaarina 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Helsinki: Otava.
- Latomaa, Timo & Karppinen, Seppo J.A. (toim.) 2010. Seikkaillen elämyksiä 2. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Lehtonen, Kai & Mäkelä, Eeva & Pulli, Kalle 2007. Ohjaus seikkailutoiminnassa. Teoksessa Karppinen, Seppo J.A. & Latomaa, Timo (toim.) 2007. Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Lehtonen, Kai 2016. Mitä seikkailukasvatus on? Viitattu 7.3.2017. http://www.outwardbound.fi/tiedostot/SKpaivat2016/SK_mita_se_on_tivistelma_SK_paivat_16.pdf
- Lieto 2017a. Päiväkotit Tammentupa. Viitattu 26.2.2017. http://www.lieto.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_koulutus/Varhaiskasvatus/Paivakodit/Tammentupa
- Lieto 2017b. Päiväkotit Tammentupa. Varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 26.2.2017. http://www.lieto.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_koulutus/Varhaiskasvatus/Paivakodit/Tammentupa
- Liiku ry 2017. Varhaiskasvattajille. Koulutukset. Viitattu 30.4.2017. <https://www.liiku.fi/varhaiskasvattajille/koulutukset/>

- Linnossuo, Outi 2007. Seikkailukokemusten vaikuttavuuden tutkimus. Teoksessa Karppinen, Seppo J.A. & Lomama, Timo (toim.) 2007. Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Metsähallitus 2017. Terveyttä ja hyvinvointia luonnosta. Viitattu 2.3.2017.
<http://www.luontoon.fi/retkeilynabc/terveyttajahyvinvointialuonnosta>
- Mahkonen, Sami 2016. Varhaiskasvatuslaki. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017. Kasvatus ja kasvatustietoisuus. Viitattu 26.2.2017.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/kasvatuks_en_tapoja/
- Marjanen, Päivi & Marttila, Marjaana & Varsa, Marjo 2013. Pienten piirissä, Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- MAST-hanke 2009-2011. Ryhmäyttämisoas. Viitattu 27.4.2017.
<http://www.mastohjaus.fi/pdf/Ryhmayttamisopas.pdf>
- Matikka, Tuija 2012. Älä petä itseäsi – tunnista defenssit. Uutinen: Tiede -lehti, 23.11.2012. Viitattu 26.3.2017.
http://www.tiede.fi/artikkeli/jutut/artikkelit/ala_peta_itseasi_tunnista_defenssit
- Mortlock, Colin 1994. The adventure alternative. Milnthrope: Cicerone Press cop.
- Murphy, Ann Pleshette 2010. Lastenleikkiä. Kuinka kasvatat fiksuja, terveitä ja huomaavaisia lapsia syntymästä 12-vuotiaaksi. Helsinki: Schildts Kustannus Oy.
- Mäkinen, Päivi 2002. Verkkotutor. Reflektio oppimisessa. Viitattu 13.3.2017.
<http://www15.uta.fi/arkisto/verkkotutor/reflekt.htm>
- Niinistö, Meeri 2015. Päiväkotien kirjo kasvaa: luomuruokaa, kielikylpyjä ja musiikkia. Uutinen: YLE Uutiset 15.7.2015. Viitattu. 31.3.2017. <http://yle.fi/uutiset/3-8154202>
- Ojala, Ann 2015. Tutkimustietoa luonnon terveystaikutuksista. Lataa luontoa! 24.9.2015. PDF: Luonnonvarakeskus, 24.9.2015. Viitattu: 16.4.2017.
https://www.hyria.fi/files/12486/Luonnon_terveysvaikutuksista_Ojala_24092015.pdf
- Opetushallitus 2017. Kasvatus/koulutus/tutkinnot. Varhaiskasvatus. Viitattu 4.3.2017.
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus
- Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Helsinki: Opetushallitus.
- Paalasmaa, Jarno 2016. Maailman parhaat kasvatusajatukset. Helsinki: Into Kustannus.
- Parikka-Nihti, Mari & Suomela, Liisa 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Perttula, Juha 2007. Elämysten merkitys ihmiselämässä. Teoksessa Karppinen, Seppo J.A. & Lomama, Timo (toim.) 2007. Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Perttula, Juha 2010. Eksistentiaalisen elämyspedagogiikan luonto ja teot. Teoksessa Lomama, Timo & Karppinen, Seppo J.A. (toim.) 2010. Seikkaillen elämyksiä 2. Elämysten käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

- Raudaskylän Kristillinen Opisto 2017. Seikkailukasvatus osana kasvatus- ja opetus-työtä. Viitattu 2.3.2017.
<http://www.rko.fi/taydennyskoulutus/kurssit/seikkailukasvatus/>
- Ronkainen, Suvi & Mertala, Sirpa & Karjalainen, Anne 2008. Kvalitatiivisuus, kvantitatiivisuus ja sähköinen kyselytutkimus. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne (toim.) 2008. Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Ruokonen, Reijo & Norra, Jan & Karvinen, Hanna 2009. Valtakunnallinen selvitys päiväkotien liikuntaolosuhteista. Helsinki: Nuori Suomi ry. Viitattu 31.3.2017.
http://www.lahiliikuntapaikat.fi/files/lahiliikuntapaikat/Liitetiedostot/Paivakotiselvitys_nettilaatu.pdf
- Repo, Laura 2015. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Helsinki: PS -kustannus
- Räty, Kimmo 2011. Elämyspedagoginen ohjaaminen. Ajatuksia kokemuksellisesta oppimisesta. Lahti: Outward Bound Finland ry.
- Röksä, Jarmo 2015. Turussa tutustuttiin seikkailukasvatukseen. Uutinen: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 22.5.2015. Viitattu 2.3.2017.
<http://www.humak.fi/uutiset/turussa-tutustuttiin-seikkailukasvatukseen/>
- Sarelius, Sari 2015. Mörrien teltassa maittavat ruoka ja uni. Uutinen: Turun Sanomat, 28.1.2015. Viitattu 31.3.2017.
<http://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/728418/Morrien+teltassa+maittavat+ruoka+ja+uni>
- Savonen, Eira-Maija 2017. Metsän hyvinvointi- ja terveysvaikutukset tutkimusten mukaan. Viitattu 2.3.2017.
http://www.tts.fi/images/stories/greencare/esitykset/metsan_hyvinvointi_ja_terveysvaikutukset_savonen.pdf
- Suomen nuorisokeskusyhdistys 2017a. Harjoitepankki – Arkisto. Viitattu 23.3.2017.
<http://www.seikkailukasvatus.fi/sitenews/news/-/ids/5/archive/all>
- Suomen nuorisokeskusyhdistys 2017b. Koulutus. Viitattu 24.4.2017.
<http://www.seikkailukasvatus.fi/fi/koulutus/taydennyskoulutus/koulutus+3/>
- Suomen nuorisokeskusyhdistys 2017c. Mikä seikkailukasvatus? Viitattu 27.4.2017.
<http://www.seikkailukasvatus.fi/binary/file/-/id/30/fid/436>
- Suomen nuorisokeskusyhdistys 2011. Harjoitepankki. Syyskuun harjoite: Reflektointi. Viitattu 29.3.2017. <http://www.seikkailukasvatus.fi/sitenews/view/-/nid/113/ngid/5>
- Selin, Selina 2017. Liisa Keltikangas-Järvinen johdatteli temperamenttien maailmaan. Suomen työterveyslääkäriyhdistys r.y. Viitattu 26.3.2017. http://www.ebm-guidelines.com/dtk/shk/avaa?p_artikkeli=ttl00381
- Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.
- Suomen latu 2016. Luonnossa kotonaan – myös kunnallisessa päiväkodissa. Viitattu 31.3.2017. <https://www.suomenlatu.fi/uutiset/ulkoile/2016/luonnossa-kotonaan-myois-kunnallisessa-paivakodissa.html>
- Suomen luonnonsuojeluliitto 2017. Lapsi tarvitsee luontoa. Luonnossa olo lisää lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä. Metsäluonnossa oleilu harjoittaa aisteja ja motoriikkaa monipuolisesti. Viitattu 17.4.2017. <https://www.sll.fi/mita-me-teemme/ymparistokasvatus/koulumetsat/Koulumetsahanke/lapsi-tarvitsee-luontoa>

- Tourula, Marjo & Rautio, Arja 2014. Terveyttä luonnosta. Oulu: Thule-instituutti Oulun yliopisto, Metsähallitus ja Oulun seutu. Viitattu 2.3.2017.
http://www.oulu.fi/sites/default/files/content/Terveytt%C3%A4_luonnosta.pdf
- Tuloskortti 2016. Lasten ja nuorten liikunta Suomessa. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 318. Jyväskylä: LIKES-tutkimuskeskus. Viitattu 29.3.2017.
<http://www.likes.fi/filebank/2501-tuloskortti2016-web.pdf>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Varhaiskasvatustalaki 2016. 19.1.1973/36. Helsinki: Oikeusministeriö. Viitattu 8.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Vihavainen, Suvi 2017. Monet vanhemmat haluavat lapsensa nyt yksityiseen päiväkotiin – ”Suomessa on hirveän hyvä markkinarako tehdä varhaiskasvatuksella bisnestä”. Uutinen: Helsingin Sanomat, 23.1.2017. Viitattu 31.3.2017.
<http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005056589.html>
- Vilén, Marika & Vihunen, Riitta & Vartiainen, Jari & Siven, Tuula & Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus, erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Virtuaaliammattikorkeakoulu 2017. Kyselyyn perustuvan tutkimuksen suorittaminen. Viitattu 9.4.2017.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289345955/1194290010211.html>

Haastattelut:

Rinta-Harri, Joonas & Seppälä, Pekka 2016. Haastattelu 17.12.2015. Hämeenlinna: Jaarlin Päiväkodit.

Suutarinen, Eveliina 2016. Työharjoittelu 14.3.-20.5.2016. Lieto: Päiväkotitammene.

Valli, Kalervo 2016. Haastattelu 23.3.2016. Turku: Päiväkotit Vilske.

Kaikki haastattelut on tehnyt opinnäytetyön kirjoittaja.

LIITTEET

LIITE 1. Webropol- kyselyn runko

Seikkailukasvatus varhaiskasvatuksessa

1. Maakunta

Valitse

Ahvenanmaa

Etelä-Karjala

Etelä-Pohjanmaa

Etelä-Savo

Kainuu

Kanta-Häme

Keski-Pohjanmaa

Keski-Suomi

Kymenlaakso

Lappi

Pirkanmaa

Pohjanmaa

Pohjois-Karjala

Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Savo

Päijät-Häme

Satakunta

Uusimaa

Varsinais-Suomi

2. Missä työskentelet?

Päiväkoti

Esikoulu

Lastensuojelu

Seurakunta

Järjestö

Opiskelija

Kunta

Yksityinen

Jokin muu, mikä?

3. Valitse sopivin vaihtoehto

	Täysin samaa mieltä	Hieman samaa mieltä	En osaa sanoa	Hieman eri mieltä	Täysin eri mieltä
Seikkailukasvatus on minulle tuttua					
Käytän seikkailukasvatusta työssäni					
Tarvitsisimme lisää resursseja toiminnan järjestämiseen					

Seikkailukasvatusta on helppo toteuttaa työssäni					
Kiinnostusta seikkailutoimintaan on, mutta tarvitsisin lisää uskallusta sen toteuttamiseen.					
Kiinnostusta on, mutta tietotaito on vähäistä.					
Työyhteisössäni käytetään seikkailutoimintaa, mutta se ei ole tavoitteellista.					
Kirjallinen opas olisi tarpeellinen seikkailukasvatuksen toteuttamiseen.					
Työympäristöni sopii hyvin seikkailukasvatuksen toteuttamiseen.					
Kaipaisin lisää ideoita toiminnan järjestämiseen.					
Olin kiinnostunut kouluttautumaan aiheesta.					

4. Olisiko työpaikallanne tulevaisuudessa kiinnostusta ulkopuoliselle seikkailukasvatuksellisen toiminnan ohjaajalle?

5. Oletko käyttänyt tavoitteellista seikkailukasvatusta varhaiskasvatuksessa?

6. Minkälaisena toimintana tavoitteellinen seikkailukasvatus näkyy työssäsi?

7. Miten koet lasten hyötyvän seikkailukasvatuksesta?

8. Jäikö jotain kysymättä tai kertomatta? Tässä voit jättää terveisesi kyselyn tekijälle.

9. Halutessasi voit jättää yhteystietosi mahdollista haastattelua varten.

LIITE 2. Teemahaastattelujen runko

Minkälainen on ammatillinen taustasi?

Mitä seikkailukasvatus sinun mielestäsi on?

Minkälaisena toimintana seikkailukasvatus näkyy työssäsi?

Minkälaisia koet/olet huomannut lasten hyötyvän kasvatuksellisesta seikkailutoiminnasta?

LIITE 3. Kai Lehtosen sähköisen kyselyn runko

Mitä seikkailukasvatus mielestäsi on?

Mitä asioita pidät toiminnassa tärkeinä?

Mikä tekee toiminnasta seikkailukasvatusta ja kuka sitä voi ohjata?

Mitä asioita pitäisi huomioida toimintaa suunnitellessa ja toteuttaessa?

Mitä seikkailukasvatus ei ole?

Miten koet termin ”seikkailukasvatus” eroavan muista alan termeistä, kuten elämyspedagogiikasta?